

REVISTA CULTULUI MOZAIC din R.P.R.

ANUL IX, Nr. 103 — APRILIE 1964
Nisan — Iar 5724
ניסן — אייר תשכ"ד
Prețul unui exemplar lei 0,75

APARE LUNAR

București, str. D. Racoviță nr. 8
Raionul 23 August
Telefon 13.25.38

SEFIRA

de Șef rabin Dr. Moses Rosen

De la Pesah și pînă la Șavuot, seară de seară, o rugă răsună în sinagoga noastră, o rugă deosebită de celelalte. Versetele ei sint, parcă, recitate cu mai multă evlavie; melodia cu care o intonăm e, parcă, mai înăripită; textul ei, parcă, mai dramatic ca al celorlalte rugăciuni; e ruga „numărătorii” — SEFIRA. Numărăm cele șapte săptămâni care leagă sărbătoarea libertății de aceea a învățăturii; numărăm cu fiecare dintre aceste rugă, încă o seară din cele patruzeci și nouă care alcătuiesc intervalul dintre prăznuirea „sărbătorii primăverii” și aceea a „celor dintii roade”.

Libertate și învățătură. Primăvara și primul rod. Intre ele se află puntea Sefirei.

Ieșirea din Egipt a fost într-adevăr, evenimentul capital al istoriei noastre, ea ne-a scos „din sclavie la libertate”. Ea n-a fost însă decît rezultatul unei minuni cerești iar libertatea dobîndită de către robii lui Farao, a fost un dar Dumnezeuesc. Miracolele nu se repetă însă prea des iar libertatea nu poate dăinui dacă se sprijină pe minuni. Ea nu poate fi păstrată atunci cînd e doar dăruită și nu cucerită.

Pe lingă zdrobirea cătușelor care le-au înălțuit trupurile, fiii lui Israel aveau, așadar nevoie de o eliberare sufletească. Pășind dincolo de țarcurile robiei faraonice, ei trebuiau de-abia să-și purifice spiritele, să-și maturizeze conștiințele, să-și innobileze faptele spre a învăța ce este libertatea, spre a o prețui cum se cuvine, spre a căpăta puteri necesare în apărarea ei. Pas cu pas, zi de zi, ei au trebuit deci să străbată un drum care îi depărta din ce în ce mai mult, de „Casa sclaviei” și-i apropia mereu de meleagurile revelației sinaitice. De pe aceste piscuri avea să pornească învățătura menită să dea temelie morală libertății lor.

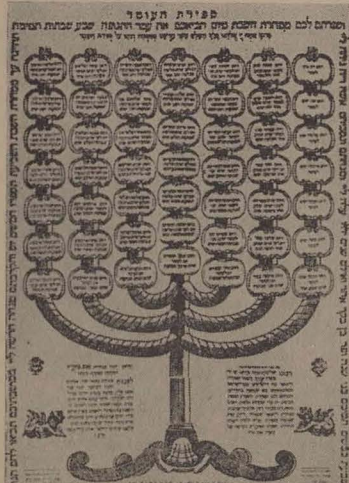
În împinarea zilei celei mari în care Decalogul cu ale sale idei mărețe trebuia să răsună, ei au numărat cu nerăbdare zilele, au înaintat pe cărările perfecțiunii, au adăugat în fiecare dintr-insele o nouă pagină înscrisă în cartea maturității lor. Învățătura a dat, astfel, trăinicie libertății.

Dacă ne întorcem privirile spre semănătorul cu chipul aureolat de blîndul soare al primăverii, vom constata o situație asemănătoare. Gîia e fecundată de bobul udât cu sudoarea frunții sale. Aceasta, însă nu e deajuns. Primăvara nu e decît un preluu. Fiecare din ale sale zile trebuie numărată cu grijă, cu evlavie, cu speranță căci în fiecare, holda se îmbogățește, lanul devine mai auriu, copacul mai încărcat, fructul mai pîrguit. Fiecare zi marchează o nouă izbîndă în lupta pentru a smulge țărinei hrana pentru oameni. „Cei care seamănă în lacrimi”, își însemnează pe zi ce trece, chipurile se apropie, treptat, numărînd zilele, de ziua cea mult așteptată cînd ei „vor secera în chiot de bucurie”. (Psalmi 126).

Incoronarea muncii începută în zilele cînd natura abia a început să dea primele semne de viață, se înțimplă deci atunci cînd rădăcinile s-au înfipt adînc în pămînt, cînd cele dintii roade aduc mărturia triumfătoare că energia investită într-insul n-a fost irosită în zadar.

Intervalul dintre Pesah și Șavuot, ne evocă deci atît drumul străbătut de către ostașii libertății cît și acel al răscolitorilor de brazdă. Împreună ei numără zilele care despart începutul efortului lor de aceea în care laurii victoriei le vor încununa frunțile.

Să știm deci să învățăm a număra. Să nu ne pară paradoxală această afirmație. Din nefericire, omul izbu-

Simbolul celor 49 zile ale Sefirei

tește să se descurce în labirintul celor mai complicate calcule dar cea mai simplă dintre socoteli nu știe s-o facă. כמות ימינו כן הודע.

„Învăța-ne, Doamne, să știm să numărăm zilele noastre” (Psalmi 90), exclamă bardul iudaismului David Psalmistul, exprimînd prin această esențială problemă morală a omului. Pe drumul ce-l străbate de la leagăn la mormînt, aritmetica elementară îi poate sluji drept filozofie de viață. „Cu mine zilele îți adaugi, cu eri viața ta o scazi”; versul „luceafărului poeziei românești” evocă această axiomă pe care vîlmășagul existenței ne face, adesea, s-o ujmăm.

Sefira. Fiecare zi sî devină o treaptă pe care ne înălțăm pe scara perfecțiunii umane. Niciodată să nu lăsăm să se aștearnă vîlul uitării peste etapele străbătute în acest drum și să nu ne întorcem privirile de la ținta spre care se îndreaptă această scară. Fiecare treaptă s-o numărăm, cu seriozitate, cu piosenie, cu sentiment de răspundere față de noi și față de semenii.

Fiecare om are, un Pesah, o primăvară și în față un Șavuot, un munte pe ale cărui creste se află un ideal, o zi în care munca sa va trebui să dea roadele năzuite. Să învățăm deci să numărăm Sefira și vom face din viața noastră un întreg armonios și binecuvîntat.

FELICITĂRILE PREA FERICITULUI PATRIARH JUSTINIAN CU PRILEJUL PESAH-ULUI

— Prea Fericitul Justinian Patriarhul Bisericii Ortodoxe Romine a trimis Eminenței Sale D-lui Dr. Moses Rosen Șef Rabinul Cultului Mozaic, următoarea telegramă cu prilejul sărbătorii de Pesah 5724: .

Din toată inima urăm Eminenței Voastre, clerului și credincioșilor mozaici din R.P.R., bucurie duhovnicească, pace și binevoitoare cerești cu prilejul sărbătorilor pascale din anul acesta.

Justinian Patriarh al Bisericii Ortodoxe Romine.

FELICITĂRILE I.P.S. MITROPOLITULUI NICOLAE AL BANATULUI

— Înalt Prea Sfințitul Nicolae Mitropolitul Banatului a trimis cu același prilej următoarea scrisoare de felicitare adresată Eminenței Sale D-lui Șef Rabin Dr. Moses Rosen.

„Eminența Voastră, Paștele pe care le sărbătorim în aceste zile au un deosebit ecou și în sufletul creștinilor. Ei le-au păstrat în cultul lor împreună cu altele ale credinței și practici care Vă sint dragi. Plecînd de la acest fond comun, găsesc ca ceva foarte firesc în a participa la praznicul Pesah alături de frații mozaici. Vă transmit așadar sincere felicitări cu prilejul marii voastre sărbători rugînd pe Dumnezeu care ne este comun să-și reverse asupra noastră a tuturor darurile Sale bogate de înfrîșire, pace și bunăstare. Sărbători ferice!”
Timișoara, la 28 martie 1964.

Nicolae Mitropolitul Banatului

— Eminența Sa a transmis Înaltilor Prelați călduroase mulțumiri și omagii în numele clerului și credincioșilor mozaici.

Noi comisii interimare la Comunități

Comisia interimară a Comunității Evreilor (M) din București a fost completată după cum urmează:

Av. Daniel Segal — președinte; Av. Martin Băluș — vice-președinte; Iacob Langhaus — vice-președintele Templului Coral; M. Braunstein — președintele sinagogii Malbim; Micu Farchy — președintele Templului Sefard; Iosef Lupu — președintele sinagogii Mari; M. Baratz — președintele sinagogii „Beth-Hamidraș Vechi”; Moise Cohn — președintele sinagogii „Esua Tova”; S. Theiler — președintele sinagogii Aizic Ilie; H. Cohn — președintele sinagogii „Bihuser Klaus”; I. Braunstein — membru în comitetul sinagogii Mari; D. Merlaub — membru în comitetul sinagogii Aizic Ilie, membri.

— Comisia interimară a Comunității Evreilor (M) din Timișoara s-a constituit după cum urmează:

Brauch Bruno, președinte.
Weiss Artur, Șio Emeric și Kahan Iacob, membri.

— Noua comisie interimară a Comunității Arad are următoarea componență: Reich Adalbert — președinte; Bernath Tiberiu, Szumerei Enric, Braun Ludovic și Grünfeld Herman, membri.

— Conducerea nouă a Comunității Oradea, s-a alcătuit astfel: Blau Mateas — președinte; Dr. Markovits Iosef și Grünfeld Wilhelm, membri.

— Comunitatea Evreilor (M) din Ploiești, are următoarea conducere: Av. Tudic — președinte; Leopold Gottlieb și Alter Iosif — membri.

În numărul viitor, vom continua să publicăm noile Comisii interimare ale Comunităților evreiești (M) din țară.

Final de Pesah

Potrivit tradiției, și în acest an s-au adunat la sinagoga Malbim conducătorii vieții religioase a Comunității Evreilor din București, spre a sărbători împreună ultimele clipe ale sărbătorii de Pesah.

Rabini, hahami, cantori, efori de sinagogi, cu toții s-au așezat la masa tradițională de Șaloș Seudot în umbra serii care cobora în ziua de Ahron șel Pesah pentru a „conduce” sărbătoarea care se află pe prag, gata să plece.

Eminența Sa Dl. Șef Rabin Dr. Moses Rosen a subliniat în cuvîntul d-sale deosebita satisfacție pentru buna reușită a întregii acțiuni de Pesah. Credincioșii s-au aprovizionat din plin cu azimă, cu hand-mates, cu șmiră, cu vin ritual, cu carne cașer. Abatoarele de păsări au activat tot timpul, astfel că de pe masa credinciosului n-au lipsit, slavă Domnului, alimentele rituale. O grijă deosebită s-a arătat ca în nici o casă de credincios să nu lipsească strictul necesar hranei pascale. Activitatea desfășurată în această privință de către efori de sinagogi și funcționarii Federației Comunităților Evreiești precum și acei ai Comunității Evreilor din București, merită întreaga laudă. O deosebită mulțumire sufletească am avut cu toții asistînd la mesele rituale la care s-au ospătat sute de persoane, în localul Comunității Evreilor din București.

Eminența Sa a mulțumit apoi d-lui M. Braunstein, președintele și întregului comitet al sinagogii Malbim pentru munca depusă ca acest „Șaloș Seudot” să aibă un alt de frumos aspect. D-sa a exprimat elogiul tuturor comisiilor care au activat în decursul pregătirilor de Pesah și care au izbutit să aducă aportul credincioșilor pentru Talmud-Tora și pentru sinagogi.

Încheind, d. Șef Rabin a făcut un călduros apel către toți acei care poartă răspunderea instituțiilor noastre de cult, rugîndu-i să-și depună întreg efortul pentru buna lor funcționare.

„Am prăznuit — cu ajutorul lui Dumnezeu — după obiceiul nostru — după întreaga datină și orînduire, Pesahul acestui an. Îl conducem acum pe acest oaspe scump cu dragoste și cu speranță și cu dragoste și vă urăm tuturor ca după ce ați ieșit din Pesah să vă bucurați din nou de viața noastră. Celui de Sus să fie ca precum am sărbătorit în acest an Pesahul să ne fie dăruim tuturor ani mulți spre a reîntîlni acest musafir drag al casei evreiești — Pesah”, a încheiat dl. Șef Rabin cuvintele sale.

Au asistat d-nii: av. Emil Șechter, secretar general al Federației Comunităților Evreiești; (M): av. Daniel Segal, președintele Comunității Evreilor (M) din București; Rabini I. M. Zalman și J. Alnuly, membri ai Consiliului Superior Rabinic, precum și membrii comitetului Comunității Evreilor (M) din București, președinții sinagogilor, etc. D-nii: Hahami Meise Steinmetz, Zanel Rabinovici, cantori S. Soibel și A. Gultman și alții au cîntat „Zemirot” și cîntece hasidice.

Felicitări de Pesah

D-nii I. Haviv, însărcinatul cu afaceri al Statului Israel la București și I. Shamir, Consilier al acestei Legații au făcut în ziua de 26 martie 1964 o vizită Eminenței Sale D-lui Șef Rabin al cultului Mozaic din R.P.R. Dr. Moses Rosen, exprimîndu-i cordiale felicitări cu prilejul sărbătorii de Pesah.

APRILIE 1964

ניסן — אייר תשכ"ד

1 M	חול המועד פסח ג'	19 יום
2 J	" " " " " "	20 יום
3 V	" " " " " "	21 יום
4 S	" " " " " "	22 יום
5 D	" " " " " "	23 יום
6 L	" " " " " "	24 יום
7 M	" " " " " "	25 יום
8 M	" " " " " "	26 יום
9 J	" " " " " "	27 יום
10 V	" " " " " "	28 יום
11 S	Se binecuv. Iona	29 יום
12 D	Roș Hodeș ziua I	30 יום
13 L	" " " " " "	1 יום
14 M	" " " " " "	2 יום
15 M	" " " " " "	3 יום
16 J	" " " " " "	4 יום
17 V	" " " " " "	5 יום
18 S	" " " " " "	6 יום
19 D	" " " " " "	7 יום
20 L	" " " " " "	8 יום
21 M	" " " " " "	9 יום
22 M	" " " " " "	10 יום
23 J	" " " " " "	11 יום
24 V	" " " " " "	12 יום
25 S	" " " " " "	13 יום
26 D	" " " " " "	14 יום
27 L	" " " " " "	15 יום
28 M	" " " " " "	16 יום
29 M	" " " " " "	17 יום
30 J	Lag Baomer	18 יום

Știri

O REVISTĂ A COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN GRECIA

Federația comunităților evreiești din Grecia a început să editeze o revistă în limba greacă care va apărea de două ori pe lună. Primul număr al revistei „Idise Revi” a apărut la Atena.

PLACĂ COMEMORATIVĂ ÎN CINSTEA LUI HASAM SOFER

La a 200-a aniversare a zilei de naștere a rabinului Moșe Schreiber cunoscut sub numele de Hasam Sofer a fost inaugurată o placă comemorativă pe clădirea unde a locuit odată în orașul Bratislava.

La festivitatea organizată de comunitatea evreilor din Bratislava a participat un număr mare de evrei din Cehoslovacia, Ungaria, Austria și alte țări.

TEATRU IDIS LA PARIS

„Ansamboul Teatrului Ievreiesc din Paris” a pus în scenă „Lozul cel Mare” a lui Salom Alechem; regia este semnată de Jacob Roitbaum.

PREMIUL „ATOMUL PENTRU PACE”

Pentru anul 1963 premiul „Atomul pentru Pace” a fost acordat savantului american Edwin Mc. Millan și savantului sovietic Vladimir Iosefovici Veksler. După cum se știe profesorul Veksler lucrează la laboratorul din Duhna.

AUDIȚIA UNEI CANTATE A LUI DARIUS MILHAUD

Cu avizul Vaticanului, Arhiepiscopul Parisului a invitat corul radiodifuziunii franceze să prezinte la Catedrala Notre Dame o nouă cantată a compozitorului francez de origine evreiască, Darius Milhaud.

Textul, bazat pe faimoasa enciclică a Papei Ioan al XXIII-lea, „Pacem in Terris” este un apel la înțelegerea între oameni, indiferent de credință.

EVREII ÎN AFGANISTAN

În Kabul, capitala Afganistanului trăiesc aproape jumătate din numărul total al evreilor din Afganistan; restul locuiește la Herat. În momentul de față comunitatea evreiască planuiește construirea unei sinagogi, deoarece nu există decât case de rugăciuni particulare; pentru a se trece la înființarea acestui proiect se așteaptă aprobarea guvernului. Cașerul este observat în mod strict de către evreii din Afganistan ca și respectarea simbele. Toți evreii din Afganistan pot citi și înțelege ebraica, iar mulți dintre ei o și vorbesc în mod curent.

Limba ebraică dezleagă o veche taină a istoriei

În 1931, în cursul unui voiaj de studii în Creta, Gordon, un tânăr student american, specialist în semitologie, a declarat: „Cea mai importantă problemă pentru savanți este astăzi descifrarea inscripțiilor cretane din epoca Minos”.

Drumul spre îndeplinirea acestui deziderat a fost lung și anevoios.

În anul 1928, la Ras Shamra în Siria, au fost descoperite niște tablete gravate cu o scriere cuneiformă; descifrarea acestei scrieri de către germanul Bauer a arătat că ele erau resturile unei străvechi civilizații și a unei străvechi limbi — ugarita — de origine semitică. Conținutul tabletelor a dezvăluit că există o puternică afinitate între lumea greacă și cea ebraică, afinitate care își are rădăcinile cu mult înainte războiului Troiei și a epocii lui Moise (pechimele tabelor ugarite a fost stabilită ca fiind din sec. XIV î.e.n.).

Cercetările au dovedit că înainte ca grecii să fi năvălit din Nord în Peloponez, regiunea a fost locuită de un popor cu o cultură remarcabilă, ale cărei urme se pierduseră în negura cremenilor. Investigațiile făcute de arheologi i-au dus până în Creta, unde pe locul în care fusese situat Cnosos, legendara capitală a regelui Minos, s-au găsit inscripții cu o scriere misterioasă.

Tot ce s-a putut stabili de la început, a fost faptul că tabletele de argilă minoene (numite după regele Minos, presupusul întemeietor al civilizației cretane) cuprind 4 alfabet:

— pictografi și hieroglife datate din anii 2000—1750 î.e.n.

— o scriere cursivă, numită linearul A, din perioada 1750—1400 î.e.n. (dată la care se situează distrugerea orașului Cnosos de către triburile grecești năvălitoare).

— linearul B, de la sfârșitul perioadei anterioare amintite și derivată din respectul alfabet,

— eterocretana, limbă mai apropiată de timpurile noastre (400 î.e.n.) care utilizează caracterele alfabetului grec.

Până în 1956 numai linearul B, fusese descifrat datorită pasiunii științifice a unei strălucite lingviste americane Alice Kobert și a unui tânăr arhitect englez Michael Ventris.

Linearul A (care cuprinde scrierea cretană din 1750—1400) rămânea mut; el rezista tuturor încercărilor de a-l afla taina.

În acest moment intră din nou în scenă Gyros Gordon, de această dată, profesor la Universitatea Brandeis (Massachusetts). În 1957 semitologul american face o comunicare din care rezultă că linearul A, ascunde o limbă semitică. După aproape încă șase ani de muncă încordată, Gordon reușește să demonstreze că linearul A este o limbă feniciană, limbă semită, din aceeași familie cu ebraica și ugarita; cum a reușit profesorul american să ajungă la acest rezultat?

Dedesubtul fiecărei semni pictografice din tabletele cretane a scris litera corespunzătoare ebraică; după cum se știe ebraica este o limbă cu scriere consonantică, a cărei vocalizare depinde de înțelesul cuvintelor. Or, scriind literele ebraice a apărut clar înțelesul semnelor pictografice, care reprezentau transpunerea grafică a unor cuvinte de origine semitică.

Acest succes i-a prilejuit lui Gordon descifrarea eterocretanei (scriere întrebuințată în Creta în jurul anului 400 î.e.n.). Descifrarea acestei grafilă a fost făcută după același sistem; sub caracterelor grecești au fost scrise litere ebraice, și cuvintele din ultima manifestare scrisă a limbii cretane, au căpătat înțeles.

Noi descoperiri arheologice la Masada

Descoperirile făcute la nord de Masada sub o mare grămadă de pământ, alături de clădirea sinagogii, susțin premiza că în cetatea Masada a existat o viață religioasă efervescentă. Sub aceeași grămadă au fost descoperite monezi de argint din anul 2 și 5 al lui Iacob cu Iosef în Egipt, cioburi de vase de lut, ferite pe care se pot citi literele „Tel” și „Taf” în scrierea veche ebraică, reprezentând inițialele cuvintelor „Taval” și „Teruma” (adică spălarea rituală și sânta contribuție) și care constituie o mătură de aparatori Masadei au respectat cu strictețe îndeplinirea poruncilor. În interiorul sinagogii se găsește o placă mare de lut ars pe care se pot citi cuvintele: „Taharat Hakodes”. În afară de aceste două cuvinte se găsesc pe marginile plăcii alte trei rânduri care nu au fost încă descifrate până în prezent. Doar în centrul rândului al treilea se reliefează cuvintul „Kaser”. Au fost găsite de asemenea, în același loc monezi antice din argint numite Șekel, din anul al 5-lea al răscoalei.

UN MOZAIC CU CELE ȘAPTE PRODUSE ALE PĂMÎNTULUI SFÎNT

În turnul cel înalt, în palatul lui Herodot, numit „Palatul Schulton” după numele cercetătorului german care a condus prima expediție arheologică la Masada, a fost descoperit un mozaic care reprezintă cele șapte produse prin care era vestit pământul țării sfinte. Acest mozaic, cel mai frumos dintre toate cele descoperite până în prezent în Israel, este zugrăvit în cinci culori: roșu, verde, galben, alb și negru și reprezintă în mod artistic cele șapte feluri de produse. Lingă zidul de sud, aproape de acest turn, au fost găsite și resturile unor ulei de bronz din epoca bizantină, ulei care și sfenice din epoca bizantină, ulei care și sfenice din epoca răscoalei și de asemenea o placă de lut ars pe care se pot citi cuvintele „Lekohen Akiba” (preotul Akiba).

LOCUINȚA OFICIALĂ A UNUI ÎNALT FUNCȚIONAR

Clădirea înaltă a cărei întrebuintare nu este cunoscută încă, a fost acum scoasă la iveală în cea mai mare parte. În fața se găsea o curte cu splendide coloane și camere mari, spațioase, care se mărgineau cu magazii de provizii. După părerea cercetătorilor această clădire folosea drept locuință pentru unul din înalții funcționari numiți de către Herodes administrator al palatului. Cînd Masada a căzut în mina Zeleților, luptătorii au transformat o parte a clădirii într-o baie rituală ale cărei resturi au rămas după marea incendiu.

O BAIE PERFECȚIONATĂ

Clădirea pătrată cu zidurile groase, care domină partea de nord a cetății și care până acum a fost socotită drept o cameră de gardă, a fost acum, în lumina noilor descoperiri, localizată drept o baie. Au fost descoperite în clădire cabine de baie cu instalații pentru apă fierbinte, rece și potabilă. În partea de dedesubt a clădirii au fost găsite leviile prin care venea apa din bazinele din împrejurimi.

Evreii originari din Persia își păstrează vechile tradiții

La Londra, industria de cacao orientale este monopolizată aproape în întregime de către evreii originari din Persia. Deși comunitatea evreilor din Persia înțelegea de peste 40 de ani pe meleagurile londoneze, totuși ea a păstrat tradițiile orașului oriental, Mesded, pe care i-a pășit cu mulți ani în urmă pentru a-și făuri o nouă viață. Cei aproximativ 400 de evrei originari din Mesded, locuiesc astăzi la Tottenham și Stamford Hill, dar obiceiurile lor sînt aceleași ca ale bunicilor și străbunicilor care au locuit cîndva în însoțitul Orient; această originală comunitate își are ramuri în S.U.A., Israel, Africa de Sud și Italia, dar tot la Londra rămîne centrul comunității „Jedid” (asa cum se denumesc evreii persani). Centrul spiritual al comunității a rămas tot mica sinagogă de la East Bank, Stamford Hill, deși membrii ei sînt răspîndiți astăzi pe tot teritoriul marelui metropole.

Cășătoriile au loc deobicei nu la East Bank, ci la o sinagogă mult mai mare. „Noua sinagogă”, deoarece la o nuntă a „Persanilor” asistă întreaga congregație; mica sinagogă tradițională constituie însă centrul hotărîrilor care statuează viața congregației și a membrilor ei, deoarece comunitatea „Jedid” se conduce după obiceiuri patriarhale și nimic nu se întreprinde fără a fi consultați mai întâi membrii mai în vîrstă și mai respectați.

În locuințele lor, pline de cocoare persane, majoritatea „Jedid”-imilor păstrează felul de viață din orașul de origine; între ei vorbesc numai persana și găsesc mîncărurile tot după moda orientală. „Jedid”-imii sînt foarte

Doi evreici originari din Persia, în costum tradițional, ținecî lîna

religioși: nici unul dintre ei nu lucrează Simbata și în cu strictețe caserul.

Dar la originalitatea vieții Evreilor originari din Persia se mai adaugă încă un fapt: deși ei fac parte din marea comunitate a evreilor sferzi, conducătorul spiritual al acestei exclusiviste comunități este un rabin de rit askenazit, Rabi C. K. Baddiel.

„EVREII, FRĂȚII MEI”

Jean Toulat, cunoscutul scriitor catolic francez, a publicat recent o carte intitulată: „Juifs, mes Frères” (Evreii, frații mei).

Cartea se ocupă de relațiile dintre evrei și creștini, avînd drept fir conducător, atitudinea Cardinalului Saliege. După cum se știe, Cardinalul Saliege, din Toulouse, într-o scrisoare adresată tuturor catolicilor la 22 august 1942, a indicat să nu asculte dispozițiile naziste privitoare la evrei, deoarece „Evreii sînt Frații noștri”.

CĂLĂTORIA LUI BENIAMIN DE TUDELA PRIN COMUNITĂȚILE DIN ASIA

În articolul precedent (Revista Culturii Mozaic din R.P.R. Nr. 97), am prezentat figura lui Benjamin de Tudela — călătorul evreu din sec. al XII-lea, urmărindu-l într-o serie de localități ale itinerariului său în Europa. În articolul de față vom prezenta cîteva aspecte ale călătoriei sale prin comunitățile din Asia.

În cîteva orașe Benjamin găsește comunități evreiești numeroase conduse de oameni învățați în Talmud, care erau considerați somități. În aceste orașe Tarfath — în regiunea Sidon, Racca, biblicul Khane, Haran și Ghezirat al Amar existau sinagogi din vremea lui Ezra. La sinagogă din Ghezirat al Amar în ziua de 9 Av erau organizate pelerinaje. Numele lui Ezra era legat de reînnoirea evreilor din exilul babilonian în Palestina.

În localitatea Mossul — biblicul Assur — Benjamin a notat comunitatea evreiască alcătuită din 7000 de familii, cu conducători: R. Saccai prințul, descendent al regelui David, R. Iosef Borihan al Falachi, astronomul regelui Saineddin. La Pumbadita în Nehardea, centru cultural vestit, comunitatea număra 2000 de familii evreiești cu oameni de seamă. Acolo erau mormintele lui R. Bus-

tanai, prinț și exilarh, R. Nathan și R. Nachman bar Papa.

În Bagdad, capitala califului Emir al Mumenin al Abasi, locuiau circa 1000 de familii evreiești. Califul avea mulți evrei în serviciul său, iar el era un cunosător al învățăturii lui Moșe, citea și scria ebraica. Populația evreiască se bucura de ocrotirea califului. Pe atunci în Bagdad existau zece ieșivot, din care prima era condusă de R. Samuel ben Ali ha Levi, descendent al lui Moșe. Conducătorii de ieșivot formau forul judecătoresc, care judecau în zilele săptămînii în afara zilei de luni, cînd se adunau la rabinul Samuel, conducătorul ieșivei „Gaon Iacob”. Acolo aplanau procesele înfașșate. În fruntea populației era R. Daniel b. Chasdai, cu gradul de exilarh. Evreii îl denumeau „Stăpînul nostru exilarh”, iar arabii îl numeau „Saidana ibn Daud” prinț din casa lui David.

Stăpînirea exilarhului se întindea asupra tuturor comunităților evreiești din teritoriul stăpînit de Emir El Mumenin. Toți locuitorii îl respectau, trebuiau să se ridice în fața lui și să-l salute. Acela care călca această regulă era pedepsit.

Benjamin povestește despre împărțirea

dreptății de către calif, în piața publică — în fiecare joi, unde participa și exilarhul. Cînd apărea exilarhul, locuitorii îi făceau loc strîngînd: „Faceți loc pentru stăpînul nostru, fiul lui David!” Exilarhul călărea pe un cal, era îmbrăcat în haine de mătase, iar pe cap, deasupra scutiei purta un turban. Exilarhul săruta mina califului, care se ridica în fața lui și-l poștea să se așeze pe un scaun lingă el, în timp ce principii mahomedani din serviciul califului trebuiau să stea în picioare.

Nici o comunitate nu putea angaja vreun salariat fără aprobarea exilarhului. Exilarhul era un om bogat și învățat în Biblie și Talmud, zilnic ospăta numeroși oameni.

În ziua nuntii, noul exilarh era condus cu mare alai de la palatul regal pînă la el acasă, cu muzică. După aceea exilarhul numea conducătorii de ieșivot. Pe atunci la Bagdad existau 28 de sinagogi, din care Benjamin descrie pe aceea a exilarhilor, împodobită cu marmură de toate culorile, acoperită cu aur și argint, avînd pe coloane, scrisi cu litere de aur, psalmi. Înaintea chiului legii era o scară cu zece trepte din marmură fină; pe prima treaptă era așezat scaunul exilarhului și al altor prinți din casa lui David.

Dintre localitățile vizitate de Benjamin se poate aminti vechiul Babel — atunci în stare de ruină și în împrejurimile căruia se aflau 20.000 de familii evreiești, care-și făceau rugăciunile în sinagogi, în parte în

chilia lui Daniel, clădită în ultima vreme din pietre și cărămizi arse. Între acestea și palatul lui Nabucodonosor se găsea cupola în care au fost aruncați: Chananyah, Mihael și Azaria.

În localitățile Hillah și Napacha, Benjamin a găsit sinagogi construite lingă mormintele unor învățați iluștri, Benjamin descrie sinagogă lui Ezechiel, unde se află și mormîntul său. Întreaga așezare era numită Casa de rugăciune a lui Ezechiel. Deasupra mormîntului era un acoperiș din baga cu o frumoasă cupolă. Acestea au fost clădite de Iechoniah, regele din Iehuda și de cei 25.000 oameni veniți cu el. Acest loc servea de pelerinaj pentru cei din apropiere sau din departare, mai ales de Roș Hașana și Iom Kipur. Între pelerini se găseau exilarhul și conducătorii de ieșivot din Bagdad, care erau cantonați laolaltă în corturi pe o suprafață de două mile.

De Iom Kipur se desfășura un sul de Tora, scris chiar de profeți și se citea din acest sul. Deasupra mormîntului lui Ezechiel ardea o lumină veșnică, în care se primeau fîlturile și uleiul. Tot acolo se găsea un așezămint mare plin cu cărți datînd din epoca primului și celui de-al doilea templu. Întreținerea sinagogii era acoperită din darurile pelerinilor și legatului donat de regele Iechoniah. Benjamin a remarcat că veneau și mulți musulmi ni acolo în pelerinaj.

Benjamin a mai consemnat și alte locali-

PINCASUL COMUNITĂȚII EVREIEȘTI DIN ROMAN (III)

Am descris statutul și preceptele moralizatoare care constituie introducerea la Pincasul „Hevra Kediša” din Roman și care sînt o mărturie a seriozității cu care evreii româncani se ocupau de această instituție.

Pornind la descrierea însemnărilor propriu-zise se desvăluie în fața cercetătorului însăși activitatea instituției. Evenimente mari nu pot fi consemnate. „Hevra Kediša” avea funcțiile ei precise pe care le îndeplinea an de an în același fel. Se schimbau doar deservirile; efortii și oamenii de serviciu (șamașim). Aproape fiecare însemnare ne relatează o astfel de schimbare. În ziua culară a fost primit în „Hevra” cutare om.

De la pag. 22 începe o înșiruire de însemnări pe patru pagini. În total 180 de semnături de efri și șamașim, care au deservit „Hevra Kediša” în decursul deceniilor.

Printre primele semnături citim: Meir David din Roman, Hilel Meir din Roman, Haim Iul lui Haim din Roman, Adoasul „din Roman” vrea probabil să însemne că respectivii sînt născuți în localitate și nu veniți din alte părți, deoarece în continuare citim semnăturile fără acest adăos: Moșe ben David, Iul Iul rupoșatului Ithac, David Aharon Iul lui Șelomo, etc.

Originea semnăturilor e greu de stabilit, deși la unii găsim prescurtările, care se dădeau de obicei învățărilor. Această problemă a fost reglementată abia în sec. XIX, cînd și evreii au fost siliți să adopte nume de familie. În continuarea șirului de semnături găsim într-adevăr nume complete ca: Haim Moșe Katz, Zeo Wolf Davidovici, Aizic ben David Zilberman. După rezonanța numelor unii par a fi de origine rusă, alții de origine austriacă.

Întocmai ca și efortii oamenilor de serviciu au semnat în ordinea importanței. De pildă: Șelomo ben Iehuda, șames gadol (prim șames).

Deoarece „Hevra Kediša” era o instituție autonomă nu putem afla multe din cuprinsul Pincasului în legătură cu alte instituții religioase. Nu putem stabili nici măcar cine era rabinul comunității în epoca respectivă.

La pagina 25, după semnături e notat însă cu litere de tipar: „Spre amintire că membrii societății „Sakra” și-au luat angajamentul de față cu rabinul vestit și luminat al comunității capitalei lași să doneze în fiecare an Hevrei Kediša doi taleri.” Cine era luminatul rabi din Iași nu se spune. Dar angajamentul a fost luat probabil de către întemeietorii societății la începuturile ei.

În primul nostru articol am arătat că „Hevra Kediša” din Roman a fost întemeiată în anul 1791. Pincasul ne îndreptățește însă să credem că o astfel de instituție a existat și mai înainte. În general nu există o ordine în însemnările din primii ani. Ele ni se prezintă în felul următor.

Prima însemnare — din anul 1784

A doua însemnare — din anul 1785

A treia însemnare — din anul 1786

A patra însemnare apare însă din anul 1774, a cincea din anul 1775, iar în continuare din anul 1782, 1784 și așa mai departe.

Aceasta ar însemna că a existat o Hevra Kediša cam cu 20 de ani înainte de înființarea ei oficială. Membrii societății făceau însemnările evenimentelor într-un Pincas pe care l-au preluat poate, din timpuri mai vechi.

Pietrele funerare dezgropate din cimitirul vechi sînt o mărturie concludentă că în urmă cu aproximativ 300 de ani a existat la Roman o comunitate evreiască cu instituții proprii.

Despre vechiul cimitir găsim într-adevăr în cuprinsul Pincas-ului o relatare interesantă scrisă în ebraică. Se povestește că în anul 1867 un necaz a lovit pe locuitorii evrei ai Romanului și îndeosebi pe cei din „Hevra Kediša”. Conducerea orașului, în frunte cu un anume Mihai Fondacescu a dat dispoziție comunității evreilor să desființeze cimitirul, care avea aproape 300 de ani. Fruntașii comunității și cei de la „Hevra Kediša” au depus toate eforturile să înlăture hotărîrea, deoarece vechiul cimitir era ocrotit și păzit ca ochii din cap. Ei au plantat copaci în jurul cimitirului și flori ca să semene a grădini și să fie „frumos și plăcut la vedere” — cum se spune în relatare. Totuși eforturile au fost zadarnice.

În ziua de 19 aprilie 1872 au venit pompierii cu mai marele lor, au dărâmat gardul, au tăiat copacii și au pustit locul. Au dărâmat de asemenea mauzeul de pe mormintul rabinului și coliba în care locuia paznicul, un bătrîn în vîrstă de peste 100 de ani cu numele de Avraham Chetraru (probabil pietrar de meserie). Vechile pietre funerare au fost distruse iar locul unde se întindea cimitirul a fost transformat într-o piață pentru vînzarea lînelor de foc. Comunitatea în frunte cu rabinul David Ithac a totmii oameni care au dezgropat osemintele umplînd 300 de saci, care au fost îngrepe în cimitirul cel nou.

De-abia în anul 1928 cînd pe locul fostului cimitir s-a început construcția unui gimnaziu s-a găsit la săpături o piatră funerară cu următoarea inscripție: „Rabinul, cununa noastră, Tadiel cel mai cucernic și renumit prin calitățile sale distinse David Ber, decedat la 27 Tevet 5684”.

Rabinul David Ber fusese deci înmormîntat în anul 1724. Faptul acesta a fost consemnat pe o foaie întreagă a Pincasului în 1928.

Majoritatea însemnărilor, altele cele vechi cit și cele mai noi, sînt scurte și precise. Se arată ziua în care a fost cooptat un nou efor sau șames, sau se relatează pe scurt despre o întrunire a societății.

Urmărind însemnările ne putem da seama, că pînă în anii 80 ai secolului trecut, Pincasul a fost scris numai în ebraică. Cei care scriau erau buni cunoscători ai limbii sfînte. De la 1880 încep să apară cuvinte și expresii nebraice. Datele nu se mai notează după calendarul evreiesc. În contextul ebraic se folosește cuvîntul „comitet”. Acest amestec devine din ce în ce mai frecvent. La pag. 61, de pildă, se notează un „proșes verbal” pentru convocarea „Lakomitet laasfia extraordinară” (transcriere). Sau la pag. 62: „Litafu (s-au întrunit) Asifa generala” (transcriere). Sau: „Iler președint Kał hita... latet dimisia”. (Dl. Kał a propus... să dea demisia).

I a cea de-a o suta aniversare a „Hevrei Kediša” însemnările se fac de-acum numai în romînește, în afară de evenimentele importante, care se consemnează în ambele limbi. Astfel e redactată și scrisoarea memorială a aniversării în care se descrie pe larg toată sorbarea, care a avut loc la „Hevra Kediša”. În mod tot alt de amănunțit e descrisă și comemorarea a 100 de ani de la sfîrșirea cimitirului nou (în anul 1928) evocînd în cuvinte emoționante prima înmormîntare, în anul cimitir, care pe acea vreme se afla în afara orașului pe malurile Moldovei.

Deși relatările privind epoca mai recentă sînt mai ample, ele nu prezintă un interes

deosebit pentru noi. Ne-am apropiat de vremea în care totul ni se pare cunoscut.

În anul 1936, după o serie de conflicte, descrise pe larg în multe pagini ale Pincasului, „Hevra Kediša” din Roman trece sub auspiciile comunității evreilor, pierzîndu-și astfel autonomia.

Totodată e preluat de către comunitate și Pincas-ul. Între anii 1936 și 1947 se ărec în existență carte evenimentele importante și chiar mai puțin importante din cadrul comunității care luase asupra ei administrarea tuturor instituțiilor evreiești.

Închidem Pincas-ul și mai aruncăm o privire asupra copertei. O lume se oglindește ca într-o picătură de apă, o lume pe care o simțim aproape, dar care e totuși departe de noi.

Din Pincas se aude respirația istoriei.
A. Eliezer

Note istorice privitoare la societățile de întrajutorare ale meseriașilor evrei din România

De la început e necesar să precizăm că aceste note istorice se referă la unitățile teritoriale care în vechea alcătuire statală constituiau Moldova și Muntenia.

Tradiția societăților de întrajutorare este străveche la evrei, ca și tradiția valabilă pentru toate popoarele — a organizațiilor, într-un anumit stadiu de dezvoltare economică-politică, a societăților de meseriași.

La Bacău, la 15 aprilie 1880 a luat ființă „Poalei Tedi”, iar la 26 aprilie 1881 societatea „Diferiților meseriași”; din Iuziunea acestor două organizații, a luat ființă la 24 Aprilie 1884 societatea „Unirea” a diferiților meseriași.

În preambulul lui „Lew-Echod” societatea meseriașilor israeliți din Focșani, fondată la 1 septembrie 1885, ni se dă o foarte frumoasă motivare a necesității unei acțiuni unite: „Omul simte, a început a simți, că nu mai este o ființă izolată, o buclă separată și deosebită de lumea cel înconjurătoare, ci din contra, că este o parte a totului; că soarta totului e și soarta sa, precum soarta sa este și soarta totului”.

Tot în secolul trecut au mai luat ființă societățile de meseriași: „Junimea meseriașilor israeliți” (1.1.1895) din Galați; „Societatea de ajutor a meseriașilor uniți din Vaslui” (13 iulie 1897), societatea meseriașilor „Cneses Israel”, fondată la 6.1.1889 la Roman, și „Zwass”, „Cleștele” din Botoșani, întemeiat în 1889. În darea de seamă din 1.1.1928 a acestei din urmă societăți se spune că societatea are un trecut îndelungat dar nu există documente precise la care să se poată referi. Societatea „Zwass” declară că urmărește scopuri de binefacere, cultură și ajutor reciproc a meseriașilor israeliți și că acțiunea ei tinde spre „crearea de școli de meserii evreiești, încurajarea ucenicilor, crearea de condiții prielnice pentru ucenici și lucrători, lupta pentru crearea de condiții ca din exercitarea unei meserii să se poată duce o viață liniștită și îmbelsugată”.

În secolul nostru au mai luat ființă, așa cum reiese din documentele consultate pînă acum, Societatea de ajutor reciproc a tipografilor din București, întemeiată în octombrie 1929 și societatea „Umanitas” a chelnerilor din București, înființată la 21 decembrie 1901. Cu ocazia jubileului a 25 de ani, în 1926, societatea „Umanitas” a publicat o broșură care conține o privire retrospectivă și o dare de seamă asupra activității prezente. Din această broșură apare clar că activitatea acestei societăți a fost o luptă împotriva exploatarei și discriminării rasiale.

S. Leon

Știri

PRIMUL DICȚIONAR COMPLET AL LIMBII IDIȘ

Volumele întii din marele dicționar al limbii idiș a apărut la New York. La înfăptuirea acestei opere, prima de acest fel din istoria milenară a limbii idiș, au lucrat peste 300 de învățați din toate țările lumii. Dicționarul este proiectat să apară în zece volume și va conține toate cuvintele limbii idiș, chiar cele mai rare și mai puțin utilizate. În intenția editorilor, Yudel Mark și Judah H. Joffe, dicționarul va treli să păstreze pentru posteritate limba idiș așa cum a fost vorbită și scrisă în toate comunitățile evreiești din întreaga lume, fiind în același timp un omagiu adus celor patru milioane de marțiri evrei din ultimul război, a căror limbă maternă a fost idișul.

DICIȘUL

MARELUI DIRIJOR FRITZ REINER

În S.U.A. a murit celebrul dirijor Fritz Reiner. Născut la Budapesta, Reiner a devenit în a doua sa patrie un muzician de reputație mondială conducînd consecutiv orchestrele simfonice din Cincinnati, Pittsburgh, Chicago. Un timp Fritz Reiner a dirijat celebra Operă din New York, Metropolitan House.

„KORCZAK ȘI FIIL SAI”

„Korczak și Fiii săi”, o piesă a dramaturgului vest-german Erwin Sylvanus, a fost prezentată în premieră la Praga. Piesa comemorează pe un doctor din Ghetoul din Varșovia care a refuzat posibilitatea de a scăpa de la moarte, pentru a însoți pe copiii dintr-un cămin de orfani trimiși într-un lagăr de exterminare.

CREAREA UNUI IMPORTANT INSTITUT

Noul institut de Biodinamică de la Centrul de cercetări științifice din Rechovot, va fi primul de acest gen din lume. El va fi condus de prof. Moșe Haim Jeleznick și se va ocupa cu studii de biologia reproducerei.

O STRAVECHE CRONICA EVREIASCĂ

O cronică veche de 600 de ani, care conține istoria comunității evreiești din Rottemburg, Republica Federală Germană, a fost înapoiață primăriei respectivei oraș de către Departamentul de Stat al S.U.A., în păstrarea căruia se afla.

PREMIUL VIJBERG

Premiul pentru literatură al municipalității din Haga, premiul Vijberg, a fost acordat lui Harry Mulisch pentru cartea sa „De Zaak 40/61” (Cazul 40/61), despre procesul Eichmann.

lăți cu comunități evreiești unde erau construite sinagogi lângă mormintele unor evrei iluștri.

Benjamin ajunge la Sura — biblicul Mata Mecharia, unde era odinioară reședința exilarilor și a conducătorilor de ieșiv. El notează de asemenea numele unor celebri învățați și exilarii. Aceeasi stare de lucruri era și la Pumbedita.

Benjamin povestește că după o călătorie de 21 de zile prin deșerturi a ajuns la evreii Bnei Rechab, locuitorii din Thema unde era reședința prințului R. Chanan, conducătorul lor. Thema era un oraș mare, ținutul locuilor de Bnei Rechab era un platou înalt, care se întindea pe o suprafață de 16 zile călătorie. Bnei Rechab locuiau în orașe mari și întinse trăiau liberi și făceau expediții războinice în țări îndepărtate, împreună cu vecinii lor arabi, cu care erau aliați.

Cei din afara orașelor erau agricultori și stăpîni de loturi de pămînt. Ei dădeau a zecea parte din produsele lor învățătorilor ca să stea în casa de învățătură, să se roage pentru popor, să păzească prescripțiile religioase — să nu consume carne și vin, să se îmbrace în negru, să locuiască în peșteri sau locuințe proaste, să poastească cu excepția zilelor de sârbătoare.

Învecinați cu locuitorii din regiunea Thema erau cei din Telma, care ajungeau la 100.000, al căror prinț Salman era fratele prințului Chanan. Acești doi frați și-au

împărțit stăpînirea țării. Ei pretindeau că descind din casa regelui David. Chestiunile grave le supuneau judecării exilarilor de la Bagdad. Acești prinți purtau haine rupte și poșteau 40 de zile pe an pentru evreii din Diaspora. Această țară era alcătuită din circa 40 de orașe, 200 de sate și 100 de cetăți. Capitala țării era Sanaa. Cei doi frați — R. Chanan și R. Salman posedau palate frumoase, cu grădini cu pomi roditori.

În jurnalul său de călătorie, Benjamin notează vizita făcută la Chaihar, ai cărui locuitori pretindeau că sînt urmașii triburilor: Reuben, Gad și jumătatea din Menashe, pe care Salmanasar, regele Asiriei i-a transplantat acolo, le-a clădit orașe mari și întărite pentru a lupta cu vecinii, deoarece ei erau războinici. Acolo, în orașul Chaihar erau 50.000 familii, cu bărbați viteji și învățați, care se războiau cu vecinii lor.

Continuîndu-și drumul, Benjamin ajunge la Nahar Samara, așezată la granița persană unde locuiau 1.500 familii evreiești. Acolo se afla mormintul învățatului Ezra haCohen, care murise acolo, după ce se întorsese de la Ierusalim la regele Artaxerxes. Înaintea mormintului său era o sinagogă mare. Apoi Benjamin a vizitat localitatea Khusestan, biblicul Elam, unde se mai vedea ruinele palatului lui Ahașveros. Prin împrejurimi erau răspindite comunități evreiești, care ascultau de exilarul din Babilon.

După aceea Benjamin a ajuns la Amadia, unde era o comunitate evreiască de 2500 familii. Pe teritoriul cucerit de Benjamin a găsit mai mult de 130 de comunități evreiești. Membrii acestora afirmau că sînt urmași ai primilor exilați evrei — aduși acolo de către Salmanasar. Ei vorbeau limba amareică și aveau numeroși învățați între ei. Erau supuși regelui Persiei și-i plăteau ca și ceilalți supuși evrei un impozit special anual. Impozitul îl plătea fiecare evreu începînd de la vîrsta de 15 ani.

În rîndurile următoare Benjamin relatează despre răscoală condusă de David Abni din Amadia împotriva regelui Persiei. La Hamadan populația evreiască număra 50.000 familii. În lața unei sinagogi erau mormintele lui Mordehai și al Esterei, eroii sârbătorii de Purim.

Comunitatea evreiască din Ispahan număra 15.000 familii, acolo locuia rabinul Sar Șalom conducătorul comunităților evreiești din Persia, numit de către exilarul din Bagdad. La Samarcand comunitatea evreiască era alcătuită din 50.000 de familii și era condusă de R. Obadiah — prințul.

În munții Gazurim, Benjamin a întâlnit evrei, care pretindeau că sînt urmași ai celor patru triburi: Dan, Zebulon, Așer și Naftali, aduși acolo de Salmanasar în vremea primului exil. Ei locuiau în orașe și cetăți și se ocupau cu agricultura. Nu erau supuși nici unei puteri străine și aveau un conducător propriu pe prințul R. Iosef

Amarkala ha Levi. Între ei erau mulți învățați.

În țara Kulam, între locuitorii care erau adoratori ai cultului soarelui trăiau aproape 100.000 de familii evreiești care aveau culcare pielea neagră ca și ceilalți locuitori ai țării. Erau religioși, posedau cărțile lui Moise și ale Profetilor, dar despre Talmud și Halaha șiau puțin.

În Africa, dintre comunitățile de acolo, Benjamin a notat pe cea din Cairo cu o populație de 7000 de familii și 2 sinagogi, a frecventată de evreii din Palestina și a doua pentru cei din Babilonia.

Benjamin a relevat deosebirile existente între cele două sinagogi la citirea Pentateucii. Babilonienii citeau săptămînal un capitol așa încît întregul Pentateuc era citit în timp de un an. (Același sistem era folosit și de comunitățile evreiești din Spania). Aderenții ritului palestinian au introdus ciclul de trei ani, fiecare capitol împărțit în trei părți. Totuși există obiceiul ca la Simhat Tora și Șevuot să se adune cu toții spre a ofera serviciul divin. În fruntea lor se afla R. Nathanael, prințul tuturor prinților, conducătorul ieșivei și președintele tuturor comunităților evreiești din Egipt. El numea pe rabinii și pe cantori. În același timp R. Nathanael era în slujba sultanului Egiptului.

Totodată Benjamin amintește diferitele momente antice evreiești aflate în Egipt, din vremea robiei egiptene.

SEFIRA — NUMĂRĂTORIA OMERULUI TĂRIA ÎNVĂȚĂTURII

E pe inserat. Străzile Ierusalimului asediat sînt străbătute de un cortegiu înnebri, discipolii își conduc veneratul învățator pe ultimul drum. Toți se înclină cu respect, chiar și ostașii romani permit ieșirea convoluului mortuar. Ajuși la oarecare distanță de mîndrul oraș sortit pieirii, ferțiți alit de ochii asediaților cît și de cei ai asediaților, învățacei se opresc, pun ușor sciurul pe pămînt și îl deschid: pretinsul decedat se ridică, era vestitul Iohanan ben Zakai.

Nu mai în acest fel, moderatul rabi a putut scăpa de sub supravegherea fanaticilor, a celor care susțineau că numai prin învîlcirea armelor, adevărul și dreptatea au șanse să se facă auzite.

În luna iulie a anului 70, Ierusalimul căzuse. Imperialismul roman reușise să înghinundeze unul dintre cei mai înversunați dușmani și să distrugă lăcașul spiritual al rezistenței: Templul. Statul nu mai exista, națiunea era distrusă, problema pusă în fața conducătorilor spirituali și politici era așa după cum arată istoricul Șimon Dubnow „redresarea națiunii pe ruinele statului”. Pentru a realiza acest deziderat, trebuia obținută autonomia spirituală, deoarece în acele momente patria și națiunea se intrupau în învățatură.

Legenda ne povestește că ajuns în fața lui Vespasian, comandantul trupelor romane și viitorul împărat, la insistențele acestuia de a-și prezenta doleanțele, înțeleptul și clarvăzătorul rabi a spus: „Dați-mi voie să deschid o școală la lavne”. Dorința astfel exprimată a părut cuceritorului ca neavînd nici o importanță și s-a grăbit să o aprobe, convins fiind că în acest fel nu a acordat nimic.

Legiuitorilor de la lavne le era clar faptul că după distrugerea puterii politice din Iudeea, Diaspora devenise locul de concentrare a voinței de a daînuîi la poporului înfrînt și risipit. Conștient de imperativele istorice, Iohanan ben Zakai, împreună cu discipolii săi au făcut din lavne nu numai un centru spiritual dar și un loc în care se reglementau modalitățile practice ale vieții zilnice pentru evreii răspîndiți pe tot cuprinsul bazinului Mării Mediterane.

Urmas al lui Hilel, Iohanan ben Zakai spunea că: „cel mai bun îndrumător al omului este o inimă bună”; văzîndu-și discipolii izbucnînd în lamentări la vederea locului pe care se aflau ruinele Templului, înțeleptul Rabi lasă să grăiască și omul politic și omul generos cînd reamînti un citat din Hosea (6,6): „Căci milă voiesc, iar nu jertfe...”. Care era rolul pe care-l acorda învățaturii în activitatea școlii de la lavne, reiese cel mai bine din următoarele spuse ale lui Iohanan ben Zakai: „dacă ai învățat multă Toră, nu socoti că ai făcut aceasta după voia inimii tale, căci pentru aceasta ai fost doar creat”.

Și timpul trecu și locul întemeietorului școlii din lavne fu luat de către urmașii săi, toți mai învățați și mari legiuitori: Gamaliel II, Eleazar ben Azaria, șoșua ben Hanania, etc. Către începutul secolului II e. n. un loc din ce în ce mai important în Sanhedrinul de la lavne îl ocupa Rabi Akiva ben Josel. Post păstor, din pătură cea mai de jos a poporului evreu, „am haaret” cum se numea el singur, cel ce va deveni una dintre cele mai mari figuri ale iudaismului, a început să învețe de-abia pe la vîrsta de 40 de ani; timp de treisprezece ani, susținut fiind de soția sa Rahel, înfruntînd mari lipșuri materiale și mari greutăți, el a studiat cu îndrîjire ajungînd un reputat învățat, reprezentant al maselor populare, conducător al

școlii din Bnei Brak, Rabi Akiva s-a impus posterității nu numai prin extraordinara sa erudiție și prin operele sale cărtărești, dar și prin felul în care a apărut ultima redută a iudaismului: libertatea spirituală.

Ne aflăm sub domnia împăratului Adrian (117—138); acesta dispuse să fie reconstruită fosta capitală a Iudeei, dar nu le iusălimul. Într-adevăr, împăratul roman urmărea să ștergă ceea ce constituia o certitudine a evreilor: reconstruirea Templului; de aceea dădu ordin ca pe locul Ierusalimului să se întemeieze o colonie romană numită Aelia Capitolina, iar pe locul cel sfînt să fie ridicat un lăcaș în cinstea lui Jupiter Capitolinul.

Toate acestea făcînd ca în Iudeea să izbucnească o vie agitație (132 e. n.). Poporul striga din nou cu voce tare: „Să scăpăm de Roma”; lupta împotriva asupririi nu se mai limita la domeniul spiritual. Acum se ivi din nou vremea armelor, deoarece învățatura, singura și ultima catetă, era amenințată.

Și legînd prin fire misterioase trecutul de timpul său, Rabi Akiva, conducătorul școlii din lavne întemeiată de moderatul Iohanan ben Zakai, deveni șeful spiritual al revoluției, deoarece în fond el continua tradițiile școlii și ale întemeietorului ei: învățatura trebuie salvată; mai mult nu se putea ceda, deoarece nu mai rămînea nimic.

Alături de conducătorul spiritual apărui viteazul Bar-Kochba, șeful militar. După o luptă crîncenă și după căderea fortăreței Bethar (135 e. n.), răscoala fu înfrîntă și din nou începu exterminarea evreilor.

Împăratul Adrian, conștient de originea uimtoarei puteri de rezistență a evreilor, hotărî să meargă pînă la capăt: interzise orice fel de învățatură iudaică, interzise sub pedeapsa cu moartea, predarea Torii. În acea epocă a persecuțiilor religioase, epocă pe care Talmudul o numește „saath hašmad”, evreii își sacrificau viața fără preget, pentru a-și apăra singurul bun ce le mai rămăsese, dreptul de a învăța.

Față de marea număr care-și sacrificau viața pentru apărarea credinței, într-o adunare secretă ținută la Lydda, sanhedrinul statuă că un evreu poate să-și jertfească viața numai în trei cazuri: dacă este silit să slujească idolilor, dacă este obligat să omoare sau dacă este împins să săvîrșească fapte rușinoase.

Evreii din acele timpuri, învățați și oameni de rînd, au socotit că interzicerea învățaturii cuprinde în sine toate cele trei cazuri în care își pot sacrifica viața. Rabi Akiva în ciuda interdicției romanilor își continua fără întrerupere activitatea sa; fiind întrebare dacă minia romanilor nu-l înfricoșează, el răspunde: „Dacă sîntem expuși la primejdiile atunci cînd ne ocupăm cu Toră, despre care este scris că este viața și durată zilelor noastre, atunci ce se va petrece cu noi dacă vom lăsa din mîini această ancoră salvatoare?”.

Prins de zbirii romani, Rabi Akiva fu condamnat să i se smulgă carnea de pe el, cu o țesală de fier. Chînul îl suportă cu un curaj deosebit și muri mărturisind credința sa în Unicul Dumnezeu.

Legenda populară păstrează vie și amintirea celor zece martiri ai stăpînirii „asara harughei malchuth”. Amintirea poporului a reîntîr pentru veșnicie povestea lui Hanania ben Teradion, unul din cei zece martiri, condamnat să fie ars pe rug înfășurat în sururile Torii: discipolii adunai în jurul rugului l-au întrebat: „Învățătorule, ce vezi?”. Răspunsul celui cîmpîrnat de flăcări a fost: „Văd sururile arzînd, dar literele se ridică spre înalțuri”.

P. LEONARD

O istorie de cîteva milenii se desprinde din trecutul nebulos și se deslășoară în toată amplexarea ei multicoloră. Un lanț nesfîrșit de evenimente: unele dramatice tragice, altele scîlpitoare iar altele întemecate. O nuanțare nesfîrșită.

Noi sîntem limitați în timp. Viața noastră e împărțită în ani, luni și zile. Dar noi ne simțim atrași să recapitulăm în clipă simbolică, an de an, trecutul nostru, istoria noastră. Neobosiți, privim în fiecare an, în aceeași oglindă și veșnic ni se pare că am descoperit ceva nou.

Lată de pildă, de cîrind am recapitulat povestea ieșirii din Mișraim și am făcut să a pară pe mesele noastre, simbolurile robiei și ale libertății. O clipă a apărut în viziunea noastră leagănul existenței noastre ca popor. Dar chiar a doua zi după Seder începem, cu aceeași punctualitate, conform Luahului, să numărăm Sefira. O facem de obicei în chip mecanic, pentru că așa am preluat-o de la străbuni, sau pentru că așa ne indică sfîntele noastre cărți de rugăciuni. Dacă ne străduim însă și aruncăm o privire mai a-

Monumentul lui Șimon Bar Iohai, la care an de an de Lag Baomer vin mii de pelerini evrei din toate colțurile lumii

dîncă, dacă pătrundem în miezul simbolului, descoperim uriașele distanțe de la un eveniment la celălalt, în epocile care s-au desprins din eternitate, lăsîndu-și amprenta lor pe fiecare pagină a istoriei noastre.

Sărbătoarea eliberării, Pesah-ul, ne-a înaripat ca „Benei Horin” ca oameni liberi am evocat epoca în care „Aadam Hainu” — în care am fost robi, Ne-am permis să povestim în condițiile noastre de libertate despre necazurile strămoșilor noștri. Dar totodată perioada de Sefira ne introduce într-o atmosferă de doliu, în care cununiile, serbările și distracțiile ne sînt interzise. Numărăm de șapte ori șapte zile „Șapte simbele întregi”, ceea ce corespunde exact perioadei între Pesah și Șacuot.

Odinioară, în trecutul îndepărtat, Sefira nu avea caracterul acesta de doliu.

Atunci cînd mai exista marea Templu, se făceau în aceste zile pregătirile pentru sărbătoarea secerișului. Se numărău într-adevăr zilele, cu nerăbdare și încordare, pentru a vedea recolta în hambare, pentru a ști membrii de familie asigurați cu hrană, și apoi, plini de recunoștință față de cel Etern, care

a binecuvîntat pămîntul, se urca pe drumul care ducea spre Ierusalaim, pentru a aduce prinosul pe altarul Templului. Bucuria era nemărginită precum se reflectă și în Psalmul 126: „Fie ca cei ce seamănă cu lacrimi să secrete cu bucurie”. Plîngînd, semîntătorul merge mereu înainte și aruncă valuri de sămînță, iar cînd vine secerișul aduce snopii, haurînd de voie bună.

Așa a fost cîndva. Dar alte secole au adăugat un nou conținut zîlor de Sefira. Figura centrală devine Rabi Akiva. Bucuria amplitudii se transformă în doliu. Templul a fost mistuit de flăcări și distrus. Împărăția romană își dă seama că victoria militară asupra Iudeei nu a distrus de fapt iudaismul. Universitatea din lavne era purtătoarea spiritului ebreiesc asigurîndu-i continuitatea.

Împăratul Adrian elaborează, în consecință, legile pline de cruzime împotriva tuturor a-celora care continuă să studieze Toră. Lanțea romană este îndreptată de data aceasta împotriva însăși existenței ebreiești. Dacă Iohanan ben Zakai a lăsat la timpul sau Templul în lăcări, reușind să obțină de la Vespasian doar mica localitate lavne — fapt care putea să pîră o „capitulare”, ne aflăm acum în fața unei alte situații. Față de legile lui Adrian trebuia primită lupta armată. Din sinul poporului apare eroul minunat Bar Kijha — fiul stelelor, iar conducătorul spiritual al răscoalei însuși Rabi Akiva, cea mai remarcabilă personalitate din acea vreme. Cu cel douăzecișipatru de mii de elevi ai săi, Rabi Akiva se încadrează în lupta împotriva puterii romane. Cuvîntul sfînt al Torii nu amușește. Se studiază mai departe fără a fine seamă de pericolul de moarte.

Și în această perioadă, între Pesah și Șacuot a căzut sabia romană asupra celor care au călcat legile crude ale împărăției. Se poartă că a izbucnit o epidemie între elevii lui Rabi Akiva, secerînd nenumărate vieți ebreiești. Fără îndoială însă, Ingerul morții avea chipul stăpînitorului roman. Insuși Rabi Akiva a plătit scump atitudinea sa de revoltă. Căleii l-au jupuit de viu pentru a-i mîri chinurile, iar el și-a dat duhul roșind cuvintele: „Șema Israel, — ascultă Israel, Adoșem Eloheinu — Dumnezeu nostru — Adoșem Ehat — este unul singur”.

Dintre nenumărații martiri căzuți în acea vreme sînt pomeniți mai cu seamă zece, cunoscuți sub denumirea de „Ara, Harughei, Malhut”. Potricit unuia dintre „șase” acestora ar fi fost numele celor zece Kedušim: Rabi Șimon ben Elișai, Rabi Șimon ben Gamliel, Rabi Isaac Hasefer, Rabi Iehuda ben Baia, Rabi Hanania ben Teradion, Rabi Hșai Hameturgheman, Rabi Iehuda Hameham, Rabi Akiva, Rabi Șimon ben Azai, și Rabi Elazar Harsana.

Acesta este conținutul nou cu care s-au îmbogățit zilele de Sefira. „Eile eskera venafai eșpaha alai” — pe aceștia îi amintesc și sufletul mi se revărsă, precum se spune într-una din liturghiile de Iom Kipur.

După alte secole caracterul de doliu al zilelor de Sefira a fost și mai mult adîncit. În secolul XI cruciații s-au năpustit cu furie asupra comunităților ebreiești din apusul Europei, nesfîrșit a fost numărul martirilor căzuți al Kiduș Hașem. Și asta s-a întîmplat tot în perioada de Sefira.

Una singură din cele 49 de zile de Sefira este scaldată într-o lumină mai veselă. Este ziua a 33-a, ziua de Lag Baomer. În acea zi, se spune, epidemia s-a oprit și n-a mai murit nici unul dintre elevii lui Rabi Akiva. Cine știe, poate s-a reputat, în acea zi de Lag Baomer, o victorie parțială asupra împăratului roman.

De acestă zi se leagă splendida figură a Tanaitului Rabi Șimon bar Iohai, elul lui Rabi Akiva. Alit ziua nașterii cît și a morții acestei uriașe personalități ebreiești din epoca post-adrianică cad în Lag Baomer.

Doar 49 de zile. Dar ce aglomerare de fapte mărețe se reflectă în ele. Cîte urcușuri și cîte coborîșuri în deslășurarea istoriei cristalizate și purificate în decursul secolelor. „Ribo nu șel olam-ata țivitanu al iad Moșe avdeha lispor sefirat haomer kedei letahareinu miklipoteinu umitumetinu” — Creator al lumii, tu mi-ai poruncit prin robul tău Moșe să procedăm la numărătoria Omerului, pentru că să ne purificăm de toate impuritățile și învîlcirile — sînt cuvintele pe care le rostii în fiecare seară de Sefira. An de an evenimentele trecutului ne apar mai cristalizate și mai purificate, mai desprinse de orice impurități, și astfel le transmitem generației viitoare care la rîndul ei va număra din nou Sefira.

P. S.

A ELIEZER

„Supraviețuitorul din Varșovia”

Ultima lucrare a marelui compozitor evreu Arnold Schönberg a fost „Supraviețuitorul din Varșovia”, scrisă în 1947. Compoziția evocă un episod eroic al luptei evreilor polonezi împotriva exterminatorilor și anume, răscoala Ghetoului din Varșovia, din Aprilie 1943. Compusă pentru recitator, cor bărbătesc și orchestră, lucrarea lui Schönberg este profund emoționantă, plină de un tragism răscălit. Muzica sumbră, este străbătută de disonanțe care ne înfățișează și suferința și barba-ra. Recitatorul — singurul supraviețuitor dintr-un grup de răsculați — împovărat de crîncene amintiri, ne face și pe noi părtași la grozăviile trăite de el și semenii săi. Povestea spusă în engleză, este adesea întreruptă

de rîcnetele — în germană — ale sentinelelor hitleriste. Și recitatorul întonează: „Totul devine durere; „Rascher” (mai repede) urlă hitleristul către victimele du-se în fața plutonului de execuție.

Finalul compoziției reprezintă un crescendo al dramatismului exprimării muzicale. În fața sfîrșitului iminent, condamnații, umîr la umăr, întonează un recitativ eroic, prin care depășindu-și propria soartă reușesc să înfrîngă moartea și pe asupritori.

De fapt întreaga compoziție este dominată de vocea omenească; frazarea muzicală a orchestrei nu constituie decît fondul pentru frazarea ritmată a recitatorului și corului bărbătesc. Acest procedeu este unul dintre

procedeele compozitice preferate ale lui Schönberg. În „Kol Nidre”, compusă în 1938, ca o replică la dez-lănțuirile antisemite ale jasi-mului, recitatorul și corul ne fac să participăm și mai profund la emoția ce se degajă din această compoziție. Este interesant de subliniat că la Schönberg în ciuda rigorozității construcției muzicale, factorul emoțional este întotdeauna prezent, această prezență făcîndu-se indeosebi remarcabilă în acele lucrări la care participarea afectivă a compozitorului e mai intens solicitată de natura subiectului. Această constatare este foarte bine reliefată în cea mai deslășoată lucrare a lui Schönberg — după opinia majorității criticilor muzicali — opera „Moise și Aaron” (1930—1932). În această operă, care într-un anumit fel exprimă și convingerea

filozofică a lui Arnold Schönberg, opoziția dintre cele două personaje principale este subliniată și prin modul de exprimare: în timp ce interpretarea lui Moise — omul de atitudine fidel principiilor — este redată de o voce gravă, joasă, care vorbește direct fără a folosi atracțiile melodiei, Aaron — cel înclinat spre compromis — ne este redată de o voce care se joasăte de o frazare melodioasă, ușor accesibilă.

Nu putem încheia aceste scurte considerații fără a reamînti că Schönberg, unul dintre întemeietorii muzicii contemporane, a trebuit din cauza originii sale — ca și mulți alți oameni de știință și cultură — să plece din Germania nazistă; astfel s-a adeverit încă odată, dacă mai era nevoie, că antisemitismul este egal cu anticultura.

Știri

DEZVELIREA UNUI MONUMENT LA LUBLIN.

Un monument în amintirea martirilor evrei a fost inaugurat la Lublin (Polonia) cu ocazia comemorării celei de-a 20-a aniversări a distrugerii ghetoului de către naști.

PREMIUL PENTRU LUCRARI SIMFONICE AL ORAȘULUI MILANO

Un recviem scris în ebraică de către compozitorul evreu Wilfred Joseph din Londra a câștigat primul concurs internațional pentru lucrări simfonice organizat de orașul Milano în colaborare cu opera „Scala”. Recviem-ul durează 50 de minute și este executat de bas-bariton solo, cîntec de coarde, cor mixt și orchestră și este compus pe tema „Kadiș”-ului, în memoria celor șase milioane de evrei, victime ale nazismului.

NAȘTII ÎSI RIDICĂ DIN NOU CAPUL

Săptămînalul fascist francez „Rivarol”, într-un recent articol susține că exterminarea evreilor de către naști nu a existat niciodată și că ea este doar o poveste inventată de către nișcarea sionistă pentru a obține plata de despăgubiri din partea germanilor.

În campania sa fascistă „Rivarol” se folosește de materialul furnizat de către Paul Rassinier, care a colaborat cu naștii în timpul cîi Franța a fost ocupată și care de curînd a scris o carte împotriva procesului lui Eichmann.

STRAVECHI AȘEZĂRI EVREIEȘTI.

La Tel-Izdar, situat la 12 mile sud-est de Beerșeba, au fost descoperite rămășițele unei străvechi așezări evreiești care datează de la începuturile orînduirii monarhice din Palestina antică (anul 1000 î.e.n.).

SOVIETIȘ HEIMLAND

Jurnalul idîș din U.R.S.S. „Sovietiș Heimland”, a anunțat că în anul 1984 își va mări numărul paginilor de la 130 la 180 și că va publica lucrări cu caracter progresist ale scriitorilor evrei din Occident și din Israel: se mai anunță că revista va publica din operele marilor scriitori evrei din U.R.S.S., Markiș, Bergelson, Pfeffer, etc., decedați în condiții tragice.

ELEVUL PROFESORULUI DR. A. SALAM

Elevul dr.-ului A. Salam, profesor de origine pakistaneză care predă fizica la Universitatea din Londra, a înfăptuit una dintre cele mai mari descoperiri din fizica contemporană. Numele elevului este Dr. Yuval Ne'eman, un tînar savant israelian, director adjunct al Comisiei de energie atomică a Statului Israel. Descoperirile dr.-ului Ne'eman au dus și la stabilirea unor noi legi în fizica atomică. Dr. A. Salam a spus că este foarte bucuros că un musulman a fost acela care l-a îndrumat pe tînarul savant evreu și că el dorește ca fiecare arab să știe acest lucru; profesorul pakistanez a mai adăugat că lumea musulmană are o mare datorie de recunoștință față de marii savanți din trecutul culturii evreiești, cum a fost Maimonide, savanți care au contribuit în mod hotărîtor la dezvoltarea civilizației arabo-musulmane.

INTERPREȚI DE MUZICĂ IDIȘ ÎN U.R.S.S.

După „Sovietiș Heimland” jurnalul în limba idîș care apare la Moscova, în U.R.S.S. funcționează șapte grupuri muzicale folklorice idîș. Cinci dintre aceste grupuri își desfășoară activitatea în deosebi la Moscova și Leningrad. Principalul grup de interpreti de muzică idîș are în mijlocul său pe vestita cîntăreață Nechuma Lifșit; în alt grup activează cunoscutul interpret Zinovî Schulman, Un al treilea grup cu sediul la Moscova este condus de Ana Guzik și de Sidi Tal. Printre cei ce lucrează la Moscova mai pot fi citați: I. Kolina și Benjamin Schwartz.

Celelalte două grupuri folklorice își duc activitatea la Vilna și Kaunas (Lituania).

Aspect de la sărbătorirea

Șef rabinului comunității evreiești din Moscova.

L. L. Levit, cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani.

Roul șef rabin al Israelului

Eminența Sa, dl. Iser Iehuda Unterman, Prim Rabinul Tel-Aviv-ului a fost ales ca Șef Rabin al ritului askenaz din Statul Israel.

Eminența Sa dl. Izhak Nissim a fost reales ca Șef Rabin al ritului sefard din Israel.

Transmitem distinșelor personalități rabinice călduroase felicitări o dată cu urarea de păstorire binecuvîntată și pașnică.

Preocupări în legătură cu arta la evrei

Opinia larg răspîdită că datorită interdicțiilor religioase, tradiția privitoare la arta ebraică este ca și inexistentă, primește pe zi ce trece tot mai multe dezmințiri. Astfel, o expoziție de artă ebraică organizată la Milano în anul trecut a arătat cât de dezvoltată a fost de-a lungul secolelor arta la poporul evreu.

Întorcîndu-ne spre timpurile apuse, pictura prebizantină din Sinagoga de la Dura-Europos ca și mozaicurile figurative din diversele sinagogi evreiești din secolele IV-VI, au demonstrat că înlăturarea reprezentării chipului omenesc prin mijloace plastice, nu a împiedicat existența unei valoroase tradiții artistice concretizată în obiectele de cult.

Recent un album de artă sinagogală, apărut în Italia a pus în valoare multe aspecte absolut necunoscute din evoluția artei la evrei. Tapițeriile, obiecte de cult cizelate cu multă măiestrie, grafica și împodobirea Torei și a cărților de rugăciune, au arătat că se poate vorbi fără nici o șovăire despre o străveche tradiție în arta ebraică.

O serie de cărți apărute în ultimul timp vin să arunce o și mai precisă lumină asupra dezvoltării artei la poporul evreu; printre aceste cărți care au adus o valoroasă contribuție în acest domeniu se pot cita „Arta ebraică” de istoricul englez de origine evrească, Cecil Roth, ca și opera arheologului israelian Baruch Kanael, „Arta în sinagoga antică”.

Salut din partea rabinului N. S. Șechter

Am primit în urmă cu cîțva timp numărul 100 al „Revistei Culturii Mozaic din R.P.R.” care mi-a incîntat ochii atît prin conținutul cit și prin stilul ei excepțional. E plină de spiritul înțelept al Torei și al științei. Exprim pe această cale felicitările mele porînte din inimă redactorului ei Eminenței Sale Șef Rabinul și tuturor acelor care îl sprijină. Vă binecuvîntez cu cuvintele psalmistului (Psalmi 1-3).

„Îndeletnicirea lui e învățătura lui Dumnezeu și învățătura lui o cercetează zi și noapte. El esle ca un pom sădit lîngă piraie de apă, care rodul îl dă la vremea sa și frunzele lui nu se ofilesc”. Și Revista Culturii Mozaic se poate asemui cu un pom sădit lîngă piraie de apă, care dă roadele la timp.

Cu bucurie și cu dragoste.

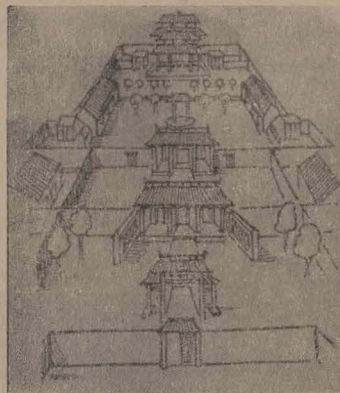
Rabinul Nahum Semaria Șechter
Ierusalim

EVREII DIN K'AI-FUNG-FOO

Nimeni nu cunoaște data exactă a stabilirii Evreilor în China. Se pare că primii evrei au venit în China din Persia, în jurul anului 1000. Cea mai importantă comunitate a fost aceea de la K'-ai-Fung-Foo, despre care povestește și Marco Polo în memoriile sale.

Din însemnările nuanțurilor se știe că Evreii din China, au fost foarte respectați și mulți dintre ei se bucurau de o mare laimă în agricultură, negustorie, magistratură și conducerea războiului.

În 1153, împăratul Sung a dat voie să se construiască o sinagogă și a indicat Evreilor

Planul sinagogii din K'ai-Fung-Foo (1722)

să păstreze și să respecte obiceiurile strămoșilor lor. Marea sinagogă de la K'ai-Fung-Foo, arată mai mult a lăcaș chinez, cu cele patru curți mari și cu o sală a strămoșilor. Războiul civil din 1642 a prichituit piereea comunității din K'ai-Fung-Foo. Răsculații au incendiat orașul, sinagoga o fost distrusă, registrele comunității pierdute și Evreii au fost izolați de comunitatea cea mai apropiată aceea a Evreilor din Persia.

În jurul anului 1700, puțini membri ai comunității mai puteau să urmărească un serviciu religios în limba ebraică, iar în secolul al XIX-lea comunitatea evreilor din K'ai-Fung-Foo își încetase de fapt existența.

Ceea ce a mai rămas azi din vechea și înfloritoare comunitate sînt aproximativ 250 de oameni, care trăiesc la Șanghai, Harbin și Tientsin.

Monumentul de la Treblinka

Dl. Iozef Piotrkiewicz, secretarul general al societății poloneze pentru ridicarea și îngrijirea Monumentelor în cinstea Martirilor nazismului din Polonia, a comunicat că evreimea din Polonia precum și 25 de organizații evreiești din străinătate au contribuit la construirea memorialului de la Treblinka, unde 800.000 de evrei au fost uciși în timpul războiului.

Acest monument precum și unul ridicat în amintirea a 10.000 de polonezi creștini care au fost omorîți pentru că nu s-au supus naștilor, vor fi dezvelite la 10 mai 1961.

Ziarul de limbă idîș „Volksstimme” din Varșovia a scris că la Treblinka au fost omorîți evrei originari din Polonia, Uniunea Sovietică, Iugoslavia, Cehoslovacia, Bulgaria, Belgia, Franța, Germania și Grecia.

Știri

CONTROVERSA ASUPRA ORIGINII SECȚEI QUMRAN.

În ceea ce privește originea secției Qumran există în clipa de față două teorii. După opinia prof. Yadin, de la Universitatea din Ierusalim, secța de la Qumran ar fi identică cu esenii; dr. Cecil Roth, lector de studii iudaice la Universitatea Oxford, susține că secța Qumran ar fi de fapt zeloții. În sprijinul teoriei sale, dr. Roth aduce drept argument faptul că la Masada, cunoscuta forțăreală a zeloților, s-au găsit suluri ale secției Qumran.

„REPREZENTANTUL” LA HELSINKI

Piesa lui Hochhuth „Reprezentantul” în care este atacată lipsa de atitudine față de prigoana nazistă a Papei Pius al XII-lea, a fost, prezentată la Helsinki, de către teatrul suedez. La unul dintre spectacole a asistat și președintele Kekkonen al Finlandei.

DR. F. GRUNVALD.

Dr. Filip Grunvald, istoricul evreimii din Ungaria, a murit în vîrstă de 77 ani.

S-a născut la Sopron unde tatăl său a fost rabinul comunității.

După ce a terminat facultatea de istorie a Universității din Budapesta, Dr. Grunvald a predat istoria la școala evrească din Budapesta.

Împ de 30 de ani a fost directorul Muzeului Evreiesc din Ungaria ale cărui colecții au fost salvate în timpul ocupației germane datorită curajului și stăruințelor dr.-ului Grunvald.

Decedatul savant a fost un renumit cercetător al istoriei evreilor din Ungaria, opera sa de bază fiind cele patru volume din „Monumenta Judaica Hungariae”, pe care a scris-o în colaborare cu dr. Alexander Scheiber.

POVESTEA UNEI TINERE GERMANE

În ciuda tuturor împotrivirilor părintești, Beate Zalin, luca primarului din Mainz-Germania de Vest, s-a căsătorit cu un student din Ierusalim. Ceremonia civilă a avut loc în Cipru, iar căsătoria religioasă a fost făcută la sinagoga de pe Muntele Sion.

UN MOD CIUDAT DE A CONCEPE JUSTIȚIA.

Avocați vest-germani care apără pe foști naști criminali de război au însărcinat o agenție particulară să strîngă date asupra unor cetățeni din Israel, care urmează să apară ca martori în procesele intentate criminalilor de război.

LOCUL DE NAȘTERE A LUI ȘALOM ALECHEM.

Pereyslav, orașelul în care s-a născut Șalom Alechem și a trăit între anii 1859-1916 celebrul scriitor, se va numi Hmelnițki în amintirea hatmanului Bogdan Hmelnițki.

FILME ÎN LEGATURA CU EVREII

Un număr de filme care au ca subiect evreii și operele lor vor fi turnate la Praga. Primul dintre ele va fi „Casa din Karpfeugasse” care va fi regizat de cunoscutul regizor vest-german Kurt Hoffmann (creatorul cunoscutului film antinazist „Copiii minune”); subiectul filmului este constituit de împlîmirile prin care au trecut, începînd cu anul 1939, locuitorii evrei ai acestei case.

Un regizor cehoslovac, Dr. K. M. Wallo, în colaborare cu un cineast italian, va turna pentru televiziunea italiană un film despre viața cunoscutului scriitor evreu, Franz Kafka. Tot la Praga se va face un film ce va avea ca subiect cartea lui Kafka: „Castelul”.

Zbynek Brynych, va începe să lucreze un scenariu de film după cartea autoarei Hana Belovradská; romanul tratează despre ocupația nazistă la Praga, eroul cărții fiind un doctor evreu, dr. Armin Braun, care nu s-a lăsat înfricoșat de persecuția nazistă. Zbynek Brynych este autorul filmului „Transport din Paradis”, care are ca subiect lagărul de la Theresienstadt, film care a cîștigat premiul cel mare al Festivalului Internațional de la Locarno din 1963.

Același regizor strînge material pentru un viitor film, care va avea drept subiect „Rabi Loew și Golemul său”.

(המשך עמ' 7)

„כתב עת“. איר וועל זיך
באנרענעצן בלויז אויף דריי
עפיווארן.

[illegible]

דער מיטגליד פון דער
אסיפה און ראש המדברים ר'
חיים סאלאווויצקי האָט זיך
אויפגעשטעלט און גישט
מוקנדיק אויף דעם, וואָס עס

לאנג ווייל איר לעבן די
ערמאנטע בנינים, וועלכע
שטיין איינע לעבן דער צוויי-
טער; זי דערמאנען מיר אן
שיינע יונגע יאָרן. איר גע-
דענק פיל לעבנס-עפיוואָרן פון
דער וועלטער פערזענלעכקייט,
פון גרויסן באן און גרויסן
מענטשן. און דערמאנען רבי
י"ם סאלאוויצ'יק זצ"ל.

שמייענדיק ביי דער גע-
ביידע פון זיין וווינונג, ווו
עס איז יאָרן לאנג געווען א
בית-ועד לחכמים, האָב איך
זיך דערמאנט אַן עפּיזאָד
פון זיין לעבן און מיט אים
ניקט פון זי וויל איך זיך
מיינן מיט די לייענער פון

וועג פון וויגעלע צום קבר,
קאן אים דער פשוטער, עלע-
מענטארער חשבון דינען אלס
לעבנס-פילאזאפיע.

ספירה. ועדער מאָן דארף
זיין אַ טרעפּ פון דער לייערע,
אויף העלבער פון זענען וועלכע
צו גאנציקייט. לאמיר קיננעמאָל
אונזערן אונזערן
בלישן פון דעם צו, צו וועלכען
סע פירט דו דאזיקע לייערע.
לאמיר ציילן יעדע טרעפּ מיט
ערנסט, מיט פּראָקטן, מיט
אונזערע אונזערען לבבי אונז
און אונזערע מיטענסטן.
יעדער מענטש פארמאָגט
זינעס אַ פּסח, זינעס אַ פּרז
לינג און יעדער האָט פאר
זיך אַ שבעות, אַ באַרג-שניי,
אויף וועלכן ס'נעמט זיך
אויס, אַזוי וועלכע
זיין ארבעט וועט דארפן געבן
דו אונזערע פּרובן.
לאמיר אויארול אַרבעטן
ציילן ספירה, דעם צו פאר-
אונזערן אונזערען לבן אין
דעם אונזערען און גע-
גאנציקייט.

(המסר פון זיין ל)

לינגטון, וועלן מיר זען
אן ענדער בילד. די ערד ווערט
בארובערט פון דעם שוויים
פון זיין שטערן. דאס איז
אבער נישט גענוג. דער פריי
לינגטון איז נאר אן אלאזא. יעדער
מאן דארף געצייגל ווערן מיט
זארג, מיט פרובאציע, מיט
האפנונג, זייל און יערן מיט
ווערן די וואנקען פולער. ווערט
דאס נאָר פון די שטערן
ר״פער, רעכט כּוים אלגעמיינער
ערד, די פרובנס צייטונגער.
יעדער מאן פארציילט אן זייעם
נעחון איז אסאך איוואנדערן
ביי דער ערד די שיינע פארן
סענשאַל, „הזורעים ברמעה“
די וואס זיינען מיט שטערן—
לויטערן זיך מיט יעדן מאן
זייער שטערן און רעדנענשטערן
זיך אלץ מער, ציילנדיק די
מען, צו דעם מאן, ווען זי
וועלן „ברמעה יקצור“—שיידן
מיט געזאגט (תהלים ככו).
די פרוינגט פון דער ארץ
בעל, וואס מען האָט אנגע-
וויבן און די מען, ווען די

נאסור האט קוים אויפגע-
וויזן סמינס פון לעבן, קומט
פאר ערשט דאן, ווען די
ווארעלען האבן געשלאגן מיין
אין דער ערד, ווען די ערשטע
פּרוכטן זענען פֿייערלעכע
ערד, אז די אַלגעמיינע
ענערגיע איז נישט געווען
אומבאנאט.

די צייט צווייטן פסח אין
 יעבועות ערשטאנע אונזר
 אונזארים ס'איז דעם וועג
 דעם אונגענומענעם פון
 לעסערפאר פרייזים, ס'איז
 דעם וועג פון דעם אפערשטאן.
 אייניגעס זאלן זיין פאר
 וואס מ'זאל אים דעם באזון
 פון ווער מי פון דער רעג.
 ווען די לאזערשטע פון
 נצחון וועלן קומען זייערע
 עט.

ל'אמיר, אוואוואוס לערנען
צילן, רייס וואל זאז אינעו
שיש איינשליסן וואו פארא-
לאקס, ליינע, פלאנעטער וואו
אויס דער מענטשן די
פארוואלטעט היסטאריע, אבער
א שטיינער היסטארי נישט וואו
אין נייטש זיין... לאפטינג מיני
כח הדעם, לערן איינזא-
נאש, צילן אינזענעט מען.
(תחילה) צאז רעכט איים
דוד המלך, רעד רעכט-הת-
לום. דערמיט וואווקס ער אויס
די עצם פראגע פון מענטש-
העט פארא. וואו דעם

אין רעדאקציע האָט זיך באוויזן אַז עסלעכער יד. אומערטו אַרעס ער גיט האלטן אַ גרויסן פּאָק. אַזוי אַז ער אַ הויכער, די פלייצע סעלטע אַזיגעבויגן, מיט אַ געבערדיגן שפּילענדיגן פּיגל אין די אויגן — וואָס זאָגט ער, אַז די אַרץ זיינע ערד, באַוויזן אַז עסלעכער זאָגן באַוויזן אַז ער גיט נישט זיין נסח. אויף אַ סאָנסליוואַנער ייִדישן זאַלעס גיט ער אונדז באַלד צו פאַרשטיין, אַז ברענט אונדז צו סאַגן נעמט אַ חרופּות, מיט זיכערע נעלעכטע באַוועגונגען פּונט צו דעם פּאָק און נעמט גרויס אַ... שאַד. אַזיגערע נעלעכטע ברייטער קאָסטן פון זיינעם האַלץ. מיר קוקן שוין אַז ער פאַרזימערטעט, אַנגע- יד, אַז באַלד וועלן מיר זען זעלסטענע זאָך. ער פּונט דעם קאָסטן אין בלינדן סאַ- דעם אַזיגן זינט פּיגל, וואָס ער טרעטן זינט מיט אַזיגןשט די באַקאָנטע לוי- ערס, סורעס, פּאַנען און וו.

— דאָס איז אן עכט יידישער שאַץ — זאָגט דער ייד.
מיר נעמען איינציקווייז די
יגורן אין די הענט און באַ-

פּרומע יידענע בענטשנדיק די שבת-ליכט. און אס פירט א ייד דאָס קינד אין חוץ. דאָס אלץ — זאָגט דער ייד מיט א שמיכל — איז אויפן אָרט פון די געווענלעכע פאָנעלן. אונדערע פונדלשע שטעלן מיט זי פאָר קאָמפּאָזיציעס מיט זי לוחות-הברית אָדער מיט א ספר-חורזה. דאָ איז אויך א ייד מיטן טליח איבערן קאָפּ. בלאַזנדיק שופר. יעדע איינע פּיגור איז אויסגעשניצט פון ווילדן עפּענבלים האַלץ, מיט גרויס עפּענטקייט און קינסלעכע יאָנען. זיין פּויל פונדלעך טענקען. אס איז א

ס פ י ה

(ה'תש"ז: ז'י"ז)

וואָס האָט זיך געקאַנט אויס־
ווייזן ווי אַ קאַפּיטולאַציע —
שייטן מיר אַזעלכע פאַר אַ
גאָר אונדערע לאַגע. גליב די
גירות פון אַדריאַנוס דאָרף
מען אויפנעמען דעם באַ־
וואַפּענטס קאַמף. דאָס פּאַלק
רוקט אַרויס זיין ווונדערבאַרן
הלדן בר כבבא און דער
גייסט־פּער אָנפירער פונעם
אויפֿטאַנד ווערט שטאַק רבי
עקיבא אַליין, די אָנגעזעענע־
סטע פּערזענלעכקייט פון יע־
נער צייט. ער, מיט זיינע 12
סייגנס תלמידים לילדער זיך
אין אַן קאַמף קעגן דער
דימיטערע, ווערשאַפֿט דאָס
הייליקע וואָרט אַדער תורה
ווערט נישט פאַרענטומט, נישט
קוקנדיק אויף דער סכנה, וואָס
לוערנט פון אלע זייטן.

און פונקט אַין דער צייט
זון ספּיראַ, צווייגן פּסח און

יידישע קהלות פון מעריב=
אײראָפּע. אומצאָליק זענען
געווען די קרבנות על קידוש
השם. און דאָס איז פאַרגע=
קומען ווירער צווישן פסח
און שבועות.

אנימטן אָט די ספּירע
טעג, דעם 33סטן טאָג ליל
דעם טאָג וואָס איז אַ
דער טרױער און ס'טוט אַ
ס'יון די זון. ס'ווערט איבער
געבען, אז ער פֿינט און
אין יענעם אָפּגעשטעלט
ווערן די מנהג פון צווישן
ווער עקעבאס זעלעדיג. ווער
ייערס, אפּער און גאָר ער
ייערס געוואָרן אין יענעם
ג'עווער און זיג איבער די
ג'עווער פֿילונג.

מיט ל'ג בעומר קומט ווי=
ער אויף אינזכרו די ווו=
ערלעכע געשטאלט פון דעם
רויסן תנאי רבי שמעון בן
חאי, דער תלמיד פון רבי
קיבא, די שענסטע פערזענ=
עכקייט פון דער נאָך אדריא=

וואס זענען פארפייניקט גע-
וואָרן דורך דער רוימישער
מאכט. זייערע נעמען ווערן
גענומען לויט א גע-
מייןשן מקור, ווי סע פאָלגט:
רבי שמעון בן אלישע, רבי
שמעון בן גמליא, רבי יעב-
יטוס, רבי יהודה בן בבא,
רבי חנינא בן תרדיון, ר'
זוסיפא הסתורומן, ר' יהודה
הנחום, ר' עקיבא, ר' שמעון
בן עזאי און ר' אלעזר חרסנא.
אַס דאָס איז דער נייער
יירהאטל, מיט וועלכן ס'איז
געהאט געוואָרן די באל-
ייטונג פון ספירה. „אזה-
זכרה ונפטי עלי אשכנח" —
ווי מיר זאָגן אין מוסף פון
נפול.

שפעתער מיט עסלעכע יאָר-
וונדערטער איז דער טרויער-
אראקער פון די ימי ספירא
אז מער פארטיפט געוואָרן.
יוו=טן יאָרהונדערט וואָבן
קרייצגילער אויסגעגאָסן
יער. ווילדקייט איבער די

זענען דאָרמ נעווען הויכע
כאממע פונעם קיסר, האָט
ער קאנעגאָריש דערקלערט, אז
ער וועז נישט חתמנען אַזא
אַדרעס.

ב. דאָס איז נעמען ער
יום כפור תרע"ד, א פאר
הדשים נאָכן אַהויב פון
הער שרשער צו מלחמה.
איר שטענדיק איז די שני
מנוג אין די שולן און בתי
מדרשן ראש השנה און
איר פכור און כפרם צו כל
נדרים, אן ערנסטע און די מתי
פאליס שטיין מיט צעברענע
הערצער און מיט מדרשן
און ווייניג, איז אין דעם יאר
די לאַע נעמען נאָך אן ערש
סעטער. שוין צוויי הדשים און
נעמענדיג די מלחמה. כלום
האָט זיך געאַסן אויף דער
נעמען און גיט ווייניג ירוש
כלום. אין דער נויטער שול,
וועלכער איז שייך אונז
נעמען און יאָמער און א
עצמיי. אלע אדערן אויפן ר'
שטען דאָס אנהויב די תפלות

מאסיון אליו איז געדרונגען
דער ייד איז ככלל א
יודע ספר. ווערן מיר טאקע
ווייזט. מיט מינסטער,
מיטן נאָמען מדינת מעדעל-
אָן, אליי אראמאָרעטער,
און דער יונג געווען א
ישיבה בוזר און איז נאָך
האָט אַן די קליינע
אבות. פון פריער יונג אָן,
האָבן זיינע זעסעט זיך אָפּ
געצויגן אַרומברענגען
קאָנסטערענע שיעורים פון
האַלץ. דער דאָרטער אַרבעט
האָט ער זיך אָפּגעגעבן אלעבן
אָנאָ. דערביי האָט ער גע-
שרעכט איין און קונסט
אויסצוריקן דעם ייִדישן כאָ-
רעסטער — דאָס אלץ, וואָס
ער האָט איינגעזאָפּט און זיין
יונג.

היינט איז ר' מרדכי מענ-
דעלזאן א בו 75. ביי אָט די
יארן וואָט ער באוויזן אויס-
צופארטיקן דעם ווונדערבארן
שאך, וועלכער איז א שטאַלץ
סיי פאר אים און סיי פאר
דער יידישער קהילה אין וועל-
כער ער לעבט.

זאָל אײס גאָט שענקען
אריכט־ימים און אײס געבן
כוח, ער זאָל נאָך באווייזן
אונדז מהנה צו זיין מיט
נייע שאפונגען. ש. א.

ניעמער תקופה. זיין געבוירן
ס'טאג ווי אויך זיין יאָרצייט
פארן אויס אין'ן לעבנסער.
נאָר 49 טעג פון יאָר.
אַבער ווען ס'פאָר אַ נעוואַל=
ס'טעק פאַרגאַנגענהייט שפּילט
זיין אַין זיין אָפּ ווי געשעעניש
און ירירות פון געשיכטען
אנאָ אַויסדריקסאַטאָרישע,
טערייניקע אַין נאָש פון
ירקות, קלאָרע און גלאַנצנע
דיקע, ווי אַ טראַפּן וואַס אַין
דער זון.

רבויו של עולם, אחת צו
תנו על ידי משה עבדך לספור
ויפירת העומר, ויטלונו
וקליפותינו - זאגן מיר יעדן
וואס ביי ספירו. יאר פאר
אָר ווערן די געשעענישן אלץ
יינער און פראשטעלענער.
ויסגעטונענע פון 'דער קלי'
און אזוי ווערן זיי אים
ערגעגעבן דעם קומענדיקן
יאר, וועלכער וועט אָנהייבן
יי ספירה פונדאָסטיי.

און ער איז נישטאָ. ווי עס
האָט יוד אַרויסגעוויזן, איז
רבי חיים זצ"ל געווען פאר-
נומען מיט זשאַלאַטשאַטעכער
געשיכטעס, מיט פּרוּק-נשט.
אײנער אדער איר איז באַשריבן
געוואָרן אומױסס אין שפּאַץ-
נאָש. אונזערע פאָרן זענען אין
ינעם יעדן געווען אַרױס.
נאָך יעדן נישט געלונגענער
שאַפט זענען געמאכט גע-
וואָרן באַבולױס אויף יידן, און
זיי זענען שולדיק אין דעם
מפּלה, ווייל זיי האָבן אַרױס-
געגעבן דעם "שױט מילױטע"
גרישע הודות. רבי חיים זצ"ל
האָט נישט געקוקט אויף דעם,
וואָס עס איז שוין געשען,
מען דארף זאָגן כל גרדי און
פארנומען יוד מיט דער א-
בעט פון פּקח נפש. דאָס האָט
געווען אַלעמען דערמאָנט
פּרעסע באַזאָסער דערייזונג.
"אויב נישט נאָך העכער."

ג. אין דער נרויסער שטוב
פון רבי חיים זצ"ל פלעגט
אומקומען אומגעפער
ענף צווייגן קינדער,
וועלכע די מוטער האבן נישט
געקענט, אדער נישט געוואלט
ערציען. רבי חיים איז שוין
געווען צוועווייגס צו דעם
און פלעגט זיך פארנומען מיט
איינארדנען די קינדער, און
נאכן זיי צו זייערעם, צאלן
דיש-געלט און זיך פערנען.
אדער איבערסטרעכן מיט דער
האנט צווייגן פון די אומגעפער-
ווארענע קינדער.

א'ינמאָל איז נעקומען איינע
א ווינערן צו אים נאָך איר
חרש-עלט, נאָך ביים רב איז
נישט געווען קיין געזאָג. די
ווינערן, א פראָסעס אומגע-
לומע-עמע פרוי, האָט זיך
צושערניגט אז זי וועט איבער-
לאָזן דאָס קינד ראַרשט אין
שטוב, נישט ווייניג מער א.
אז. וו. רבי חיים האָט זי גע-

בשכן אויסווארפן, איז ערניש
 צוגעגאנגען אנשלייען נעלס
 און האָט אים אָפּגעצאָלט.
 אַבער עס וואָר זי פֿרוי
 איז אונגעגאנגען מיטן
 קינד, איז ער ארויס פון
 שטוב און האָט איר גאָנגע-
 שריגן: „וועם, א פאָר שעה
 נישט פֿערן דעם קינד צו
 ווייזן.“ ער האָבן מיר נישט
 פארשטאנען דעם שבלערשן,
 דאן האָט ער אונדז דער-
 פֿלעקט, אז אווייז זי האָט
 וויר צעשריגן, געווען דעגער-
 ווירט, אז ביי איר זי מילך
 איז ברוטש קאלעט געזאָרגן
 אזא מילך פאָר מונן נישט
 עכט א קינד.

אועלעכע עפֿיזאָרן אין לעב
פֿון גרויסן נאָן דרום זענע
לרוב, נאָר אַס די דערמאנע
אראקעפֿעזיין בולט די
דריטע געשאַלט, מיט וועלכע
בער איר האָב געהאט די
כחיה און מיינע יונגע יאָר
יך צו באַנענענען און הער
מורה פֿון זיין מויל.
יהי זכרונו לברכה.

פונעם רעליגיעזן יידנטום פון דער
רומענישער פאלקס־רעפובליק

רֵאָג רִיָסוֹנִי

גליקוונטשן לכבוד פסח

„וײן עמינונץ דו. משה רוזן רב הכולל פון דער ר.פ.ר.
זאריא וואָסעטי-גאס נוס. 17. בוקאוועשט :

יוסטיניאן, פאטריארך פון דער רומענישער
אַרטאָדאָקסישער גירא.

ד"ר עמינעקין דר. מיטע רוזן רב הכולל
פון דער ד.פ.ר. בוקארעשט:

טי'מישאָארא, זעט 28 מערץ 1964
ניקאלאע מיטוואָך'ס 19 באָנאט

דעם יום טוב פון קבלת תורה.
מיט יעדער תפלה מערקן מיר
אפ גאָר איינעם פון די 49
ספירה מען, וועלכע מ'זאָל
דעם „הג האביב" פון דעם
„הג הכבדים".
פרייהייט און תורה. פריי-
לינג און כבודים. די ברוי-
וואס פארבונט זי איז די
טפירה.

זיגטא מצרים איז באמת
דאס גרעסטע געשעעניש פון

ליום דער טראדיציע האבן זיך
אויך דאס יאר פאדאזשניץ און
דער מילבוסטער פארמייסטער
פונעם רעגירונג קעגן פון דער
באקאנטער יודישער קהלה. דרי
איינציקע צו שיערן די לעצטע
נעמע פון טעא.

מ'פליצירט פון דער העכסטער, ווי
אויך די טאגלעכע צווישן קא-
מיטעט פון דער בוקארעשטער
יודישער קהילה, אפרעוועקט פון
אין שולן, און אפערעט די יודישע
משה פאסטשניק, ווינער ראביאן
ווינער. די חזנים מ'זאל און
ג. טאנאן און אנדערע האבן
אעלענדיג מלירות און חסידישע
גזונים.

דער רב תבולל האט דאן גע-
זאגט: וועט מען היינט מן
פרעזידענט פון דעם קאנטינענ-
טל פון דער מזרח שול, און ווען
מיר, און דער דאזיקער שילד-
דורט און זיך אוועק פון אפא-
דערוועלטן, דער האט אירעם
לויבט אלע קאמפיוטערס, וואס
העבן צוגעקענט א האלט צו א
אויסגעזעצטעם דאס פאראן וועלכער
האט צוגעזעט אפ פאראן וועלכער
וועט ווערן אפגעשטעלט.

האָב איר באַזוכט מיין נע-
בוירנשטאָץ בריסק (בריסק
ליטווא), וועלכע איר האָב
פאַלאָזט כמעט מיט א יובל
אַרן צוריק (זומער 1915)
אין דער צייט פון דער ערישטער
וועלט-מלחמה.

ס פ

עפֿש-סלחמה כמעט אינגאנצן
 רוב וועָרן. איז אַבער
 נישט נאָכן פֿון ברום און גע-
 פֿון כמעט נישט קיין אלץ
 וויר, וועלכעס זאל מיר זיין
 אַזאַנס פֿון די יונגע אַרץ.
 זשאַס אַר נרוּסע ענדיגט
 עפֿש-סלחמה כמעט אינגאנצן
 רוב וועָרן. איז אַבער
 נישט נאָכן פֿון ברום און גע-
 פֿון כמעט נישט קיין אלץ
 וויר, וועלכעס זאל מיר זיין
 אַזאַנס פֿון די יונגע אַרץ.
 זשאַס אַר נרוּסע ענדיגט

ר ה

אָבער יאַהוודערסער
האַבן זיך אַפּגעקלינגט פון
דער אומענדלעכקייט אוואָגן
צוגעגעבן אַ נייעם וואָרט די
סיפּראָטיסע.

אינ פֿאַרגרינוני וואָסט
ווערן געזעהן דעם שבתות
מחירות זה ייא עד מחרת
שבות השביעית תפירו לכס
מישים יום. — די צייט
ווילישן פּסח און שבועות
יהי עת.

אָפּ אַרבעטן, און אַלע
מענטשן זינען אַבער 'הוהו'
האַס און וואָל נישט אַ סך
נעממאכט דעם "דנסוס".
ישיב'ה און "בונה" גען
סרגלן ווייטער "אידן"
נייט און אים איד פאר'ה
כעס דעם ווייטערדיקן קיום.
אויסאן לאָזט דענויבער אַ
גוי'ס וועלכע וויל אַלע
אויסצוגעבן און אַלע

א. אליעזר
(המשך איין זעט 6)

יְהוָה יִקְרָא וְיִלְכֹּד יֶלֶד וּבִכּוֹה נֹשֵׂא

(הַמֶּשֶׁךְ אֵינֶם זֶמֶן 6)

די הערן, י. חביב, באויפ=
מאנאכער פון מדינת ישראל

•

טרעבלינקע

די ווארבעווער, זאלעם שטוי
ע" האט מיטגעוויילט, אז אין
ברעלינקע זענען פארפליקט
צו געמאכטע געזונט יודן פון
פוילן, אטאליעטאפארמאד, יול
גאלאוויו, שטעכאטלאוואקיע,
בילגארע, בעלגיע, פראנקרייך,
אונגארן און רומעניע.

בוקארעשטער יידישער
קהלה

●

טײַעס בײַ די קהלות

בלאז מאפעאס, פרעזידענט
דר, סאקאווויטש יוסף און גרויס
פערז ווילדעסלע, מיטגליד.
פראעזעסער ווישע קהת
האט פארגריקע אנפירונג:
און צוליב, פרעזידענט. לעא
פאלד גאנצליך און אלטער יוסף,
מיטגליד.
אין קומענדיקן נומער וועלן
מיר ווייטער פארענטלעכן די נייע
צייטונגליכע קאמיטעט פון די
גרויסע קהלות אין ירושלים.

1987-1988

הרב ר' איסר יהודה אונגערמאן שליט"א

הרב אונגערמאן שליט"א

רב ראשי למדינת ישראל

הרב יצחק ניסים שליט"א רב הראשי הספרדי

הרב ר' איסר יהודה אונגערמאן שליט"א ראש אבות בתי דין מחליאכס נבחר לרב ראשי אשכנזי למדינת ישראל. הרב ר' יצחק ניסים שליט"א נבחר לרב ראשי ספרדי. אנו סבירים מקוים הלב את מיכס ברכותינו לנושאי רגל התורה בארץ הקדושה ובאחילים לתם לנחל את עדת ר' מחזל אל חיל.

הרב ש. י. זיין שליט"א

ספירת העומר

הרב ר' יצחק ניסים שליט"א

אבי העזרי, ויש אומרים: השבועות מוכרים בסוף כל שבוע בלבד (ביום ז' וביום י"ד וכו'). אבל באצטע הע"ב בוע אין מוכרים כלל את השבועות (בעל המאור, סוף פסחים) המנהג המקובל הוא כרעו הראש והסוף ועוד: להוכיח בכל יום את הימים ואת השבועות. ועדין מה: לקוץ היא באזכרון לעיון בדיעבד: אם ספרי ימים להוד ולא הזכיר שבועות, האם או לא יצא? כשהזכיר השבועות באחד מהאופנים של שתי הרעות הראשונות שלטעלה ודאי יצא בדיעבד, אבל מה דינו אם לא הזכיר כלל ה'?

כיצד מונים? מצוה ל= מימי ימי ומצוה למימי שבועי (מנחות שם) רוב הראשונים סבורים, שאין אלו שתי מצוות מיוחדות, אלא מצוה אחת ההורכת משני חלקים (הסמ"ח להרמב"ם ח"ע קסא. החינוך, מצוה שו. ועוד). כח שנתחייב בית דין ל= מנות שנות יובל שנה שנה שמיטה שמיטה, כן זיז כל אדם ואחד ממנו למנות ימות העומר יום יום ושבוע שבוע... וכו' שחצונו מין השנים והשמיטה מצוה אחת כן ספי רת העומר מצוה אחת... ואילו היו השבועות מצוה בפני עצמה וכו' והיו אומרים: עצה היא ברכות על ספירת העומר ועל ספירת שבוע העומר (הסמ"ח שם). אולם רבינו ירוחם (נתיב ה' ח' ד' סובר

ההסמך של הספירה נגדר בהמשך "תמימות". במהרה לא מצינו דין של "תמימות" אלא לענין זה שמצוה בלי לה. אבל בהג' סובר, שכל ארבעים ותשעה ימי הספירה מהווים המשך אחד: "תמי" סות". אם שכן אחד ספר יום אחד כלל (שאף למחרתו ביום לא נזכר), שוב לא יוכל לספירה היומים הבאים. בתקופה הגאונים עורר הדבר ויכוחים גדולים. סענ: "מי שאלל שום וריחו נודף, יחזור ויאכל שום אחד ויהא ריחו נודף?" (רי"ף ניוח ח"ב דף קס, בשם רב כהן צדק ורב האי גאון) ועוד: אפילו שנינו שהספיד את מספר הימים, למה יפסיד את מין השבועות? (שם בשם רבי האי). ושוב: אם כל ח'ס הימים אינם אלא מצוה אחת, איך אנו מוכרים בכל יום ברכת "על ספירת העומר?" (שבלי הקט"ז, סימן רלד נהלוה חת"י. המרכ"ט, סימן כט.) אף ההוספות (מנחות ס"ו א') כותבו: "ותימה גדולה הוא ולא יתכן". וכן הראש (סוף פסחים), בשם הר"י כתב, שכל לילה ולילה מצוה בפני עצמה היא. ויש מהגאונים שהחלקים: ביום הראשון של הספירה אם לא ספר לא יוכל לספור עומר הימים, אבל באמצע ימי הספירה אם ידלג אינו מעבך (רב יהודאי ורב סעדיה). ואף על פרשה זו נחלקו הגאונים.

ומכל מקום נפקה הדין בשלחן ערוך, שאם שכח בלד, בין ביום ראשון בין ביום חמישי, וימים, סופר בשאר ימים בלא ברכה בכמה אחריהם זקדו על קטן שהגה ידל בחזן ימי הספירה, אם יוכל לאחר שהגיד לספור בברכה, כיון שלגבי וזחיוב בגלות אין אצלו "תמי" סות". בעיקר סובבים הפלפולים על נקודה כללית: קיום מצוה בשעה שלא היה "בר חיובא" אם נחשב לקיום (ראה "מנחת חינוך" מצוה שו. שו"ת "כתב סופר" סינון צט ועוד).

ששתי מצוות מיוחדות הן, ונראה נזכרו שבוטן הבית היו מוכרים באחת שתי ברכות, על הימים ועל השבועות. זה, נחלקו הראשונים. יש אומרים: סוף שבוע ראשון אומרים: "היום שבעה ימים שום שבוע אחד". למחרת אין מוכרים סכום הכללי של הימים: אלא: "היום שבוע אחד ויום אחד" וכן הלאה, עד שמגיעים ל"ד ימים ואומרים: "היום ארבעה עשר ימים שום שני שבועות וראשון, שום שני שבועות ויום אחד", וכן לעולם (נודף, סוף שם, בשם רבינו אפרים, טור, בשם

מכתב ברכה מאוחר למספר המאה של "כתב עת"

ברבוי העשור (וזהלים א'ג) כי אם בתורת ד' ונפצו: ותרתי יונה יום ויליה, והיה כעש שתול של פלגי חים ויהא פרוי יתן בעזתו ועלחו לא יבול" עובכל כתיבי העת הסמאון הוא בתורת ד' וב' וזמנה נודע, הנותב עת הלוח נמשך כעש שתול של פלגי חים שפרי יתן בעתו הלוח נגדול ותארכנה פארוזיו. בשמחה חמס ויקר, ובא' הבה ותזכה והוקרה ערובה. הרב נחום שמרי' שכמר ישרא'

הרב הגאון ר' אברהם ארי' רוזן זצ"ל

ער התורה

מצורע זאת תורת המצורע ויש לפרש עפ"י בוותר הקדוש (ויקרא נ"ג) דמצורע נקרא מוסגר שפניו ישתלשלו מוסגרת לשמים, לפי זה תורתו מוסגרת כי "במקום, רינה שם תחא תפלה" ויש זאת תורת המצורע — בחיותו תחא (רש"י) מוסגרת כמו המצורע עצמו ואינה עולה לשמים (וזה כשעת ר' אחא בר הנינא בערבין ט"ו דבעל לשון הרע אין לו תקנה בלימוד התורה) ועיי' פאחים נ' דמי שלמד תורה שלא לשמה, ותרתי עולה רק עד שמים ולא למעלה דב עד שמים חסדר. קדושים קדושים תהיו כי קדוש אני

למארה מה טעם כזה? וכן אפשר להבנות לו ולרונ? הלא "אל מי תמיונו ואיזה ואמר קדושים? ונראה לו לפרש ע"פ מאזל בספרדיון נ"ב דמות לקרות רשע בן רשע אפילו לרשע שאביו הי' צדיק שנאמר, "אל אבי" היא מחללה", ונמצא לפי זה דאם הבן אינו מקיים כיבוד אב ואם ויוצא לתרבות דעה, שמים רעות היא עולו: המוריד עצמה והביון שגורם לאבולו הנקרא רשעים. ויהיה קדושים תהיו, דאם לא כן תגרמו בכיבוד ביון לא"ה בכם שבשמים, כי קדוש אני" עיי' יאאל קדושים, ועיי' מכות י"י, "תלמדו שגלון מלליו רבו עמי ועמישמי בלליו וכו' וכו' שכתבו בפי' כי קללת אלקים תהיו" ופירשו שגל ידו שראוין בן המלך תליו' אומרים שגם המלך תליו'.

וכזה נביאר מאזל במדרש (פסדר"י) סוף הפ' (נחמן) על ה' פסוק: "האם תאמרו ירושלם המאור כפלים". ונזה נראה לפרש הפסוק: הנני נופש יתא על אמר לא תאמרו (ירמיה ב' לה) עיד המדרש שוחר טוב. (החלום א' ס' ב') אל הקב"ה אסכנו תרד כל אומת ואומת ואיהי ימנה לגיהנם כי, משיבים ישראל אם רצונך עבור אחת בראשון כימי באש הי' נשפט, שופט אין

הרב יעקב מרדכי זלמן — בוקרשט

משפחת הרכבי

נאות הנה מפענח לעלמים והנסיח נופר משלע ד' ודעות ראשונים בדיכוי וימי יהודי רוסיה, וכמה נאה רכבו כמביאו ראיות נכונות משיטת של גוריו רבנינו מים שהנכנסו בספריהם בסוים סלום כשלא מצאו בלשון המדויש את המילים המתאמות. באופן זה הוכיח החכם הגל' כי לשונו יש גם טרד בלשון והספורי כאחד ותהגה בהו יגוא על שכו. כי באם הרבנים שותכורו התפילו רק לתור או לאסור ריאה וכדל בשל סריא ורינוותא, אם גם לא כונו כלל להספורות, בכל זאת, כשרב אחד תויה על מיקס חכרו בדיעות פקס הלבא ומיכר אנב את מהלתי על סגולותיה ואת אייר המצונו לשאול. הרו לפיכך פתח פתוח ללבון של החלות ישי ראל ומו ועודד חשונות היכר? ותכר ד' צני הרבני כמגנונו החתמם מרכיב דברו אגרות שיש מרו. על דבריו ספדים שלפיו ובהו אבמיוו להחומים חתו קום בוזם ונכונות. כדי למרד אפילו דברום עלים שיהרבונו ידעו של אים כראותם שלישות ארובה אר בנינו גארוים. אבוליו בעלוי השכלות בכותה פרופיטוריו מצינו. שסמל מצבם המורס ידעו להראות פנים יאשים. לשש ניקו מכבדים ולהאפילו לו מהורס. "אשרי אדם שבו לו אבותיו, אשיו אדם שיש לו ויהי כמ' להותילת בה". (ירושלם כ"ב פ"ד ח"א) אשרי האדם הרוי הרב דוד עבי הרכבי שזכה להיות פרודה חשבוני באשילו ברביו, והוא "שבאי דבי עולא", "תתי עבודת, פוריה.